

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Pars II. De Ministrorum progressu ac conversatione cum vitæ integritate conjuncta inter infideles, & ratione agendi cum eis, ut ad fidem alliciantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

DE CONVERSIONE OMNIUM GENTIVM PROCVRANDA.

LIBRI IV.

PARS II.

De Ministrorum progressu ac conversatione cum vitæ integritate conjuncta inter infideles, & ratione agendi cum eis, ut ad fidem alliciantur.

Regnum Dei non esse in sermone, sed in virtute docuit Apostolus 1. Cor. 4. non quia doctrina opus non sit ad fidei nostræ veritatum ostensionem: quo modo enim credent, ut ipse alibi scripsit, sine prædicatione? sed ut ostendat pro infidelium conversione prodesse plus vitam puram, quam orationem cultam. Mores enim corrupti doctrinam sanam evertunt & inanem reddunt. Sergius quidem Paulus Proconsul, prudentissimè credit, ut *Act. 13.* legimus, admirans super doctrina Domini, cum verbis vidit facta succedere. Nunc verò cum raro fiant prodigia, quibus Evangelicæ voces confirmantur (neque verò illis opus est, ut jam diximus) quid restat ad plenam Evangelij prædicationem, nisi integritas ac vitæ puritas? Hoc unum à Ministris munus postulat Apostolicum, hoc prærequirit animarum salus, hoc mysteria fidei nostræ credibilia certa que esse hominibus quantumvis barbaris facile demonstrantur. Quare qui ad exterarum nationes pro Christo legatione Apostolica functuri sunt, ea vitæ sanctitate niteant opus est, quæ, (ipsis quoque silentibus) Religionis Christianæ puritatem repræsentent. Nihil enim ad errores, & vitia convellenda efficacius est, quam vitæ inculpatæ sanctitas, quæ genere suo cum divina sit, omnem intellectum sua luce perstringit, omnia colla, quantumvis erecta domat. Eloquentia omnis evanescit, miracula profunt, sed non adeò prævalent, quòd arte dæmonum similia quædam effingi queant. Sola verò sanctitas nequit satis simulari, quòd ipsa simulatio veræ sanctitati non tam similis, quam contraria sit. Vera sanctitas illustrissimam totius orbis partem flexit, & potentissimos Reges Christianæ mansuetudinis vim admiratos in sua castra perduxit.

Quapropter Evangelici Ministri hanc præ aliis munimentis armaturam exquirant, quæ quamvis univrsarum virtutum complexione constet, ad opus tamen Missionum selectas quasdam pro rei magnitudine requirit. Igitur cum vitæ innocentia & splendor firmissimum sit fidei testimonium, ac efficacissimum medium ad infideles omnes juvandos, restat ut in hac *secunda hujus libri Parte* de vitæ ac morum integritate in ministro Evangelico agenti inter infideles prærequisita dicamus, & quam huic instituto necessaria sit demonstremus. Vitæ verò ac morum integritatem appello justitiam Christianam, quæ omnium virtutum officii constat. Potissimum verò de illis virtutibus dicemus, quæ magis conferunt, ut quis idoneus sancti Evangelij Minister evadat. Efflagitat enim Apostolicum munus. Evangelij Ministris admirabilem vitæ puritatem ac sanctimoniam, nempe ut charitate ardentem, benefici, ac misericordes, prudentes in rebus agendis, continentem, paupertatem amantes, benigni ac mansueti, ac inter omnia patientes, & longanimi: aliter verò nec hominibus neque DEO, neque sibi ipsis satisfacient; cum animarum conversio ad DEVM, earumque omnis profectus atque incrementum ab ipso etiam proveniat, sic enim scriptum est: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Et Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum.* Quid ergò faciunt homines in aliorum hominum conversione? hoc unum quod à DEO tanquam instrumenta libera adhibentur: sicut calamus solet ad scribendum, ferra ad secandum. Quare sicut instrumentum, si se ipsum movere velit, nihil efficiet; si verò cum artifice conjunctum ab eo moveatur, omnia efficiet: sic homo in his divinis & supernaturalibus operibus tantum præstabit, quantum cum DEO oratione continua, integritate vitæ, strictissimoque charitatis vinculo fuerit conjunctus, ab ipsoque motus. Hanc verò vitæ integritatem, ac prærequisita alia in Ministris Evangelicis, ut muneri suo satisfaciant, ad quatuor capita reducimus, nempe ad orationis præsidium, ad vitæ integritatem, ad morum exemplum, ac denique ad doctrinam & scientiam.

G A

Legenda
instru-
tio Mil-
sionario-
rum P.
P. Joan. à
Jesu Ma-
ria, quæ
extat
Tom. 4.
Operum
ejus, in
qua ube-
rius, ar-
gumen-
tum hoc
pertra-
ctat: quæ
in 3. par-
tes divi-
ditur.

CAPVT I.

De oratione continua, & fiducia
in DEVM.

Quamvis in omni negotio aggrediendo orationis præsidium primum præcipuumque firmamen ubi de conversione animarum agitur, multò magis: tum, quia eam fides donum sit Dei, & corda hominum in manu Domini sint posita, nulliusque industriae diligentiaque nostræ sit vocatio gentium ad Evangelium, sed solius misericordis & prævenientis Dei; ad orationes & preces assiduas atque ferventes studium omne Ministrorum converti debet, spem omnem & fiduciam in caelesti gratia collocantium, & divinæ misericordis fores diutissimè pulsantium: tum quia non de quavis conversione res est, sed de prima, de maxima, de difficillima, quando vocatur infidelis ad fidem, qui cetera non affectum solum, sed ipsum quoque sensum jubetur exuere, & sese penitus abnegare, ut in obsequium Christi capivo intellectu eat. Tam est profectò orationis singulare præsidium, ut qui cetera omnia adhibeat, hanc li omittat, nihil acturus sit, in hasta & clypeo veniens, non in Domino fiduciam habens: *Neque enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos; sed dextera tua, Domine, & illuminatio vultus tui, qua complacuisse in eis, ait Propheta.* Quare in hac re nihil oratione magis necessarium, nihil omnino potentius. Hæc enim una impetrat gratiam, donaque omnia, si cum fiducia in DEVM conjuncta sit. Apostoli, cum de totius orbis conversione curarent, rejectis ceteris beneficentia officijs, Nos (inquit) orationi & ministerio verbi insistentes *erimus: a deo in re se duo illa coherere intelligebant.* Nunquam Petrus & Joannes, nunquam Paulus ante preces ad Deum factas, de Christo ad populū verba fecerunt. Et rectè Dionysius de Divinis nominibus c. 3. monet ante omnem actum, Theologiae præsertim, orationem præire oportere. Ipse mediator Dei & hominum Christus JESUS non ante ad prædicandum Apostolos mittit, quam in oratione pervigil pernoctarit. Neque enim tam sermonis & diligentia suæ fructum, quam orationum expectare debet fidelis Dei minister.

Longè plus sine ulla habitatione Paulus orationibus egit, quam coherationibus, plus lacrymis & gemitibus, quam exhortationibus. Similiter Petrus & Joannes, ceterique militiae Christianæ duces. Orationi Stephani Saulum donatum vult Martyr Cyprianus *Sermone de bono patientis.* Sicut Monica matris lacrymis regenerationem suam magis acceptam dicit Augustinus, *lib. Confession.* quam Ambrosij concionibus. Ac denique vir Apostolicus *Franciscus Xaverius* multa millia hominum Christo peperisse legitur non tam humana facundia, quam ferventissimis precibus, lacrymis, gemitibus, & suspirijs, quibus per integras noctes pervigil multò fortius DEVM pulsabat. Atque in novo orbe inventi sunt ministri, qui simplici quidem sermone, & imperito, spiritu tamen Dei ferventes, plus in conversione barbarorum effecerint, quam multi præclari magistri.

Sed quia immensam esset exempla narrare; unus Paulus Apostolus pro omnibus esse potest, cujus in orando pro verbis Dei efficacia incedi-

Thom. à Jesu Oper., Tom. I.

bile studium nullus hominum fide dignum putaret, nisi id aperte ex ejus constaret Epistolis: nam ad Rom. 1. testem sibi DEVM advocat, quod sine intermissione semper in orationibus suis memoriam eorum faceret. Pro Corinthiis, pro Ephesius, pro Philippensibus, Colossensibus, & Thessalonicens. idem etiam demonstrat studium, ita ut omni stupore dignum sit, fidemque omnem prope modum superans, tot Ecclesiarum, tot domorum, tot hominum memoriam perpetuo in uno Paulo hærete, quos semper, quos sine intermissione, quos in cunctis orationibus etiam jurisorandi religione interposita, sibi scribit esse presentes.

Ac denique, ut ab Apostolorum exemplis non discedam, quis neget, quod etsi Dei gratia factum fuerit, ut ad prædicationem Petri tot millia Judæorum penitentiam egerint, & in Christum crediderint, & Pauli exhortatione tot millia gentium, idolorum vanitate rejecta, DEVM verum coluerint? Id tamen misericordia divina præveniente, precibus ipsorum Apostolorum, & monitis tribui debet. Videtur enim quodammodo DEUS vim pati, & ad benefaciendum sollicitari, pulsari sæpè, precesque & sacrificia sibi offerri: & ut minorum miseretur, in quibus non suppetunt merita majorum, nempe sacerdotum & ministrorum studio provocari.

Neque suis tantum sacrificijs & precibus, quamvis assidujs, quamvis ferventibus contentus esse debet fidelis Dei minister, sed aliorum etiam Christi servorum auxilia studiosissime efflagitare, ut ex multarum personarum concursu gratia agantur pro eo, & consensus fratrum super omni re quam petierint in nomine Christi obtineat apud Patrem misericordiarum. PAULUS tantorum apud DEVM meritum vir, per omnes Epistolas pro se orari obnixè contendit, ut sermo Dei currat, & clarificetur, ut liberetur ab importunis & malis hominibus, ut deus ipsi fiducia in apertione oris sui, ut loquatur DEI verbum, ita ut oportet eum loqui. Atque hæc & alia hujus generis cogitans Christi servus, maximam atque optimam ministerij sui spem, in efficacibus & frequentibus, & suis, & suorum orationibus collocabit. Nam, ut optimè Augustin. *Epist. 97.* plus nos proficere alternis & communibus orationibus, quam singularibus & privatis credendum est.

His igitur duabus functionibus, oratione ad DEVM, & recursum simili ad homines, Apostolica cura definita est; quas si quis sejungat, tam fieri nequit, ut operam fratrum salutem acquirat, quam si longum pelagus enavigare contendens, vel nulla vela suspendat, vel plenis velis navem statione non solvat. Qui velit igitur in infidelium conversione fructuose operari, orandi studium nunquam sibi prætermittendum persuadcat, se ipsum ve: ò jure sacrificium offerens, laqueis, jejunijs, vigiliisque crebris, atque omni corporis maceratione DEVM sibi propitium reddat, ut Evangelium crecet, atque fructificet in universo mundo.

Opinor sane ex illo genere demoniorum multa versari inter infideles, quæ non nisi jejunijs & orationibus ejiciantur. Inter omnia verò venerabilis illa Agni immaculati victima principem locum obtinet, quam Patri quotidie immolet toto cordis affectu, plenaque fiducia, fidemissimè postulans, ut eos, ad quos legatione fungitur, filij sui coheredes facere dignetur, pro quibus ille sanguis effusus est: fieri non potest, ut tali oblatione tam

G

benè

benè ratiōis preces, ab eo, qui dives est in misericordia, & propter nimiam charitatem suam, cum & ipsi essent mortui, convivificavit nos Christo, repulsam ferant.

CAPVT II

De Charitate ferventi erga infidelium conversionem.

Non vulgaris divinæ charitatis modus, sed charitas ultra modum requiritur: ut qui de missionibus cogitant, animis Apostolicis mundum amplectantur universum, more illius, qui cum abesset, agebat: *Oi nostrum patet ad vos, O Corinthii, cor nostrum dilatatum est.* Nulla enim totius orbis gens, quantum vis fera esse debet, cui non & ora, & corda vitorum Apostolicorum Charitas igne patefacta, & velut eliquata dehiscant.

Et quidem cum in eo charitatis lex posita sit, ut aeternæ felicitatis consortium iis, qui ejus participes fieri possunt, efficaciter optemus: salus universorum hominum impensissimè à Christi ministris cupienda, & votis ardentissimis efflagitanda est. Quis de re, qui mittendi sunt, læpissimè, ac ferè admodum cogitare, & se ad opus tam gloriosum frequentissimis actibus excitare, studioque labore eò dirigere debent.

Cum verò ad charitatis mensuram de proximorum interitu moror & dolor accrescant, funestissimum tot hominum interitum lacrymis prosequantur; & ad maturandam eorum, qui nondum interierunt, salutem creberrimis desideris, & pænis ultrò susceptis indefessè contentantur.

Ex divinæ charitatis visceribus zelus erumpit: quo Fratres mittendi ad eò flagrare debent, ut egrè ferant JESU Christi dulcissimi Dei, ac Redemptoris nostri tot hostes esse, qui cum intemperate ejus sponsa, Romana scilicet Ecclesia, bellum perenne gerant. Dolendum est quippe in universo terrarum orbe præter Italiam, & Hispaniam vix unam vel alteram urbem in vastissimis regionibus divino munere à communi ethnicismi, hæresis, aut schismatis diluvio præservatam reperiri. Dolendum præterea in paucissimis iis regnis, qui universalis eluvio non obruit, veros Dei amicos, velut sidera quædam, rarè admodum intermicare: communis enim Christianorum vivendi ratio sic sceleribus deformata est, ut modicam sempiternæ salutis spem generet. Tam lata est via, quæ ducit ad interitum.

Cum ergò veris DEI amicis exploratum sit, à quot & quam lævis hostibus pusillus Christi grex oblideatur, ardentissimè optare debent eos hostes non ferro, sed ligno, hac mitissima crucis disciplina, subjugare, & Ecclesiæ fæderatos efficere. Frequens autem rei tantæ meditatio zelum procul dubio excitabit, & tantæ calamitatis, quæ orbem pervasit, sensum auget. Hujus ardentis animarum zeli exemplar clarissimum extitit Paulus Apostolus, de quo sic scribit Chrysostomus. 2. Cor. 11. *Quis inquit, infirmatur, & ego non infirmor?*

Quis scandalizatur, & ego non uror? non dixit, & ego non molestia afficior: sed ego non uror, Urendi verbo, ostendere volens summum dolorem. Et rursus scribens in alia Epistola dicit: Sine nobis regnavistis, & utinam regnavissetis. Et rursus: Nunc vivimus si vos staretis in Domino; unde quanto opere studebat ut res fratrum se recitè haberent, qui nec vivere quidem se existimabat,

*si illi non essent salvi. Homo qui fuerat raptus ad tertium celum & delatus in paradysum, & qui suis particeps mysteriorum ineffabilium, & tantam apud DEUM assecutus erat fiduciam, illorum bonorum sensum non valde accipiebat, nisi etiam vidisset fratres secum esse salvos. Sciebas enim aperitè charitate nihil esse majus, neque quod sic cum ea conferendum, nec ipsum quidem martyrium, quod est summa bonorum. Nam charitas quidem absque martyrio facit Christi discipulos, martyrium autem sine charitate non potest hoc facere. Hæc S. Chrysostomus, qui pluribus locis, cum de S. Pauli charitate adversus proximos loquitur, ita esse rvelcit spiritu, ad eò alta admiratione tantæ charitatis suspenditur, & abripitur animo, ut vix se ipsum capiat: præsertim cum illud explicat: *Operabam anachemam fieri, à Christo, (hoc est, inquit, carere aeterna remuneratione, & Christi præsentis conspectu) pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ.* Sic exponit in Commentarijs Epistola ad Romanos: *Operabat in gehennam mitti, & iudicium subire perpetuum, pro eorum salute, à quibus fuit sæpè lapidatus, qui eum interficere contenderant, ut bis tantarum ei auctores afflictionum, per fidem corpori Christi jungerentur. Quis ita dilexit Christum? si tamen hac dilectione & amore majus est aliquid nuncupandum. Quæ tamen omnia anachemata operabat apostolus, modò nulla sua culpa contingerent.**

Ad hanc igitur ardentem proximorum charitatem in ministris sancti Evangelij primò maximè spectat, ut eorum animus paratus ac promptus sit, pro animarum salute quælibet adversa perferendi, exemplo Christi Domini, & plurimorum aliorum Christi militum charitate ferventium, de quibus fuit primo lib. disseruimus.

Secundò hujus proximorum charitatis proprium est, progredi in eorum amore, quamvis ipsi non vicem ferant, minusque officio nostro proficiant ij, quos in Domino diligimus, & quorum causa laboramus: exemplo Apostoli, qui sic scribit 2. Cor. 12. *Ego autem libentissimè impendat, & superimpendat ipsi pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar. Considera, ait Chrysostomus, quos gradus commemorat: licet accipere, ipse autem non accipiebat; ecce primum opus bonum: & quamvis inopia premeretur; ecce secundum: Et illi prædicans, in tertium: Et impendit; ecce quartum: & non simpliciter abicit, sed cum incremento; ecce quintum: & non solum pecuniam, sed & seipsum; in sextum: & his qui non valde diligebantur; ecce septimum: & his qui valde diligebantur; ecce octavum. Hoc sicut & nos imitemur.* Hæc S. Pater.

Tertio ardentis charitatis circa proximos, est eorum commiseratio calamitatis, perinde ac nostri, ut manifestè testimonio illo Pauli supra adducto demonstratur: *Quis infirmatur & ego non infirmor?* Ac denique omnes injurias criminaque alterius nobis illata, ex animo condonare, idque non semel aut iterum, sed quotiescunque ille peccaverit in nos.

Hæc sunt perfectæ charitatis proximorum indicia, quibus præditi esse debent Evangelizantes Christum Dominum, in quo hæc & plurima alia multò majora charitatis signa præclara inventa sunt, zelo animarum ita exarsit, ut coarctaretur, ut ipse ait, donec baptismo sanguinis sui pro eorum salute ablutus, se ipsum Patris hostiam viventem immolaret. Passionem & mortem probroffissimam obivit, spontè libensque & gaudens sustinuit, quod optavit ardentem, ut opprobria exprobrantium Deo in ipsum reciderent omnia, fieretque unus pro omnium gloria, opprobrium hominum,

Vid. Cap. 3. & 4. part. 1. Instru. Dionis Missionario-rum Joan. à Jesu Maria.

Rom. 9.

2. Cor. 12.

2. Cor. 11

minum, & abjectio plebis. Quam verò constanter in amore ingratissimæ & pestimæ gentis perseveraverit, quam ardentem necematus, & capitalissimo odio habitus ab inimicis, civibus, & popularibus suis, inimicos ipse dilexerit, quam facilis ad ignoscendum fuisset hostibus, & interfectoibus immanissimis & efferratissimis, fuerit in ipso fervore tanti sceleris mortis suæ, locupletissimè testatur, vel una ejus oratio: *Pater dimitte illu, quia nesciunt quid faciunt.*

CAPVT III.

De beneficentia erga infideles exercenda.

Nihil æquè juvat ad Barbarorum fidem benevolentiamque conciliandam, quam erga ipsos beneficentia, quæ à charitate ortum habet: dei enim non potest, quam sit ad persuadendum efficax charitas, & viscera digna Apostolo, juncta simul cum beneficentia: beneficentiam autem appello, qua fructum salutis fortunisque consulimus. Hanc in omni Rectore adversus subditos magnopere necessariam esse eleganter Gregorius ostendit: *Egentiu (inquit) mentem doctrina sermo non penetrat, si hunc apud eju animu manus misericordie non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hoc in audientiu pectore pietas predicantis rigat. Nam quasi jure, ut diximus, à percipiendis predicatione gregu animu frangitur, si cura exterioris subsidij à Pastore negligatur. Quare si lucra animarum sitimus, compendiaris via beneficentia est: ea enim facile animos expugnat ac devincit, quicquid vult copiose perorat, atque persuadet. Nam idè Christi Apostolorumque signa tam ad fidem astruendam fieri potentia, quod omnia pænè hominum utilitati impenderentur. Inde facile ac libenter conciliati animi hominum salutis consilia ab optimè de se meritè hauriebant: mortuos, inquit, suscite, leprosos mundate, infirmos curate, demones ejcite, & ad curulum omnium, quod gratis accepistis, gratis date. Hoc extremum si sinceritate Evangelio digna in Dei præconibus gentes cernerent, quamvis barbare, quamvis feræ, brevi profecto mansuescerent, omnique illa feritate deposita, lenissimo Christi jago victa colla submitterent. Et canes, & pilces, & ipsi immanes leones beneficia sentiunt, & eà gratitudinis suæ argumenta historicis conscribenda dederunt, quæ homines nisi flectant, saxos planè monstrant.*

Habemus etiam in hoc exemplum, quod Apostolus Paulus in procurandis proximorum subsidij etiam terrenis edidit: *In carnalibus*, ait S. Chrysolost. Hom. 37 de laudibus Pauli, *non in spiritualibus solum plurima sollicitudinis ac providentia sua documenta prestabat. Audi quomodo pro una muliere ad universum scribat populum: Commendo autem vobis Phaben sororem meam, qua est in ministerio Ecclesie, qua est in Cenchris, ut eam suscipiat in Domino dignam sanctu, & assistat ei, in negotio quocunque vestri indigerit. Et iterum: Nostis, ait, domum Stephanæ, ut & vos subditi sitis hujusmodi. Et rursum. Cognoscite, qua hujusmodi sunt. Post confirmans idem exemplo Eliæ Prophetæ, addit: *nec de viatico illorum quos evocabat curam gerere designatus est. Tito scribens, ait: Zenam legi peritum, & Apollo sollicitè præ Thom. à Jesu Oper. Tom. I.**

mitte, ut nil illu desit, etc. Qui autem pro uno servulo fugitivo Onesimo, & qui ex rebus Domini multa substraxerat, integram omnique assidu epistolam plenam ad Philem sine cunctatione composuit, qualis circa alios fuerit perpende. Unum enim ille pudore dignum putavit, aliquid scilicet pro cuiuslibet salute negligere. Propter hoc agebat omnia, nec omnino quicquam prohibu, qui salvandi erant, cunctabatur impendere, non verba, non pecunias, non corpus ipsum. Quoniam, inquit, libenter impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris. Hæc enim expeditissima ad conciliandos Evangelio homines via est. Sentiant Infideles, sentiant Catechumeni, sentiant Neophyti, patrem & advocatum. Pro ijs sæpè impellet apud Ducem & Magistratum, hos à militum injuriis tueatur, horum egestati consolat, vel propria mendicitate. Si quid acerbius designandum erit in aliquem, hujus ipse administer non sit. Thesaurizet potius filius parens, ac non solum sua, sed & felibenter impendat, & superimpendat pro animabus eorum, licet plus diligens minus ipse diligatur: neque datum requirat, sed fructum.

Præterea in Christianis non solum barbarissimæ nationes, sed & Japonenses, & Chinentes nihil ita suspiciunt atque admirantur, quam beneficentiam, & liberalitatem: præsertim cum eà ad se redundare perspexerint: quia in et illos, maxime vero inter Indos, Stipem vilem, aut pusillum frumenti, qui ulro alteri præbeat vix invenitur: sunt enim in ægrotos parum misericordes, in senes, & egentes illiberales, in oppressos laboribus & arumnis, inhumani. In contrariis igitur ministeriis resplendat Christiana charitas, quæ in beneficentia sua est: quæ excolenda & verbis & factis à ministro Christi. Quare ejus studium in conversione infidelium inter alia sit, operari bonum ad omnes; neque pigeat Evangelij ministrum ægrotos visitare, xenio aliquo recreare, famelicum cibario saltem pane pascere, nudum operire, pauperem, cui non est adjuvor, à divitiarum calumniis & potentia eripere, pro afflictis Principem Magistratumve convenire, cælibes matrimonio honestè quaesito collocare, rem familiarem consilio augere, morientibus sedulo & benignè assistere, sepulturam curare, eos qui quaeruntur ad mortem eripere, lites & dissidia componere: omni denique officij genere cumulatè profequi: siquidem certissimè sciat Christo Christianæque Religionis honorem maximum ad spirituales fratrum salutem viam apertam, sibi præmium copiosum parari: si verum illud est quod veritas ipsa dixit Matth. 25. *Quod minimis istu fecistis, mihi fecistis.*

CAPVT IV.

Oportere Ministros ante omnia sibi ipsis attendere.

Primum, & ante omnia præ oculis habendum est, ne zelus alios promovendi, sive ad fidem convertendi, aded fervens & ardens sit, ut sui jara à Ministris neglecta alijs existiment se commodè posse consulere: nam & charitas, quæ tanta ac tam præclara virtus est, ordinata esse debet, idque aded necessarium esse, ut si ordinata non sit, nec charitas quidem sit, sed aliquis alius effectus charitatem simulans. Ordo autem præcipuus hic est, ut in ijs

quæ spiritalia sunt, & quæ ad gratiam Dei, nostramque salutem attinent, prius quisque se ipsum, suamque utilitatem ac profectum amet & curet, quam proximi illius. Idque ita præcipit Deus: quod tum Theologi omnes uno consensu docent, tum B. Thomas 2. 2. q. 24. hoc etiam argumentum solido ac gravi confirmat: quoniam, inquit, charitas fundatur in communicatione bonorum spiritualium: atqui post DEUM, qui est fundamentum, quisque sibi primus est, qui participat huius boni, proximos autem diligimus, ut socios in tali participatione. Quamobrem sicut unitas potior est, quam unio; ita quod homo tali bono fruatur, potior est ratio diligendi, quam quod alius ei socius sit in fruendo. Quo quidemposito, illud etiam verè ac necessariò concluditur, non posse charitatis habitum inclinare, ut pro aliis quicunque sint, etiam ad omne hominum genus salvandum, non dico vel minimum committatur peccatum, sed ne ipsos quidem charitatis ullum detrimentum admittatur, non magis quam ex glacie ignis exultat: atque, hoc etiam à Theologis pænè omnibus traditur.

Mat. 16 Habemus etiam de hoc manifestam Salvatoris sententiam Mat. 16. Quid prodest, inquit, homini, si universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur? Quam sententiam ne quis de lucro temporali intelligendam putet, certè cum S. Bernardus ad hunc ipsum spirituales proximorum profectum discrete applicat, 10. de Consideratione: Si totus (inquit) vult esse omnium, instar illius, qui omnia omnibus factus est, laudo humanitatem; sed si plena sit. Quomodo autem plena te excludit? Et tu homo es, ergo ut integra & plena sit humanitas, colligat & te in se sitis, qui omnes respicit, alioquin quid tibi prodest, iuxta verbum Domini, Si universos lucraris, te unum perdas? Quare cum omnes te habeant, esto etiam tu ex habentibus unus. Quid solus fraudarius munere tui? Usquequo vadens spiritus & non rediens? Usquequo non recipis te, & ipse inter alios vice tua? Sapientibus & insipientibus debitor es. & soli negas te tibi? Stultus, & sapiens servus & liber, dives & pauper, vir & femina, senex & juvenis, Clericus & laicus, iustus & impius, omnes pariter participant te: omnes de fonte publico bibunt pectore tuo, & tu seorsim sitiens stabis? Si male dicitur, qui partem suam facit deterio-rem, quid ille qui se penitus reddit expertem? Hæc Bernardus.

Eademque ferè repetit lib. 20. In acquisitione, inquit, salutis, nemo tibi germanior unico matris tuae. Quæ autem stulticia est, cum nostro dispendio, aliorum lucra servare vellet? Quare illud potius audiendum & semper ob oculis habendum est Spiritus sancti consilium: quo hoc ipsum ita monemur Eccl. 29. Recurre proximum tuum secundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidat, id est, ne cadas ipse, qui namque lapsus sit primum, ipse male habet, deinde ne alios quidem jacentes sublevari possit. Meminisse etiam oportet virginum illarum, quarum ideo ipsius ore Domini laudata est prudentia: quia dum ab aliis virginibus rogarentur, ut de oleo, quod habebant, si impertirentur, responderunt: Ne forte vobis & vobis non sufficiat, ite potius ad vendentes, & emitte vobis. Sic enim dictum hoc huic ipsi rei, de qua agimus, scilicet est applicat S. Bernardus in Cantibus, ac tum alia multa addit in hanc sententiam Serm. 18. Si sapi, inquit, sacerdos concham te exhibeat, & non canalem: hæc enim panis simul, & recipit, & refundit: illa verò donec impleatur, expectat, & sic, quod super abundat, sine suo damno communicat, sciens maledictum, qui partem suam facit deterio-rem. Et ne meum consilium contemptibile ducas, audi

sapienter me: Stultus, ait Salomon, profert totum spiritum suum simul, sapiens reservat in posterum. Verum canales multos habemus hodie in Ecclesia, conchas verò per paucas. Tanta charitatis sunt, per quos nobis caelestia fluenta emanant, ut ante effundere, quam infundi velint, loqui quam audire paratioris, & prompti docere, quod ipsi non didicerunt, & alijs præfisse gestientes, qui se ipsos regere nesciunt.

Præter Bernardum verò id docuerunt rectè alij Patres Greg. Nazianzen in Apologetico: Presbyteri officium caelestem quandam vitam requirit, primo purgari, deinde purgare, sapientia instrui, & sic alios sapientes reddere; lumen fieri, & alios illustrare; accedere ad DEUM, & alios adducere, sanctificari, & alia sanctitatem asserre. Hoc verò ita certum est, ut ne pluribus quidem confirmari opus sit: tum quia animarum conversio, earumque omnis profectus, & incrementum, etsi à DEO tota sit, maxime tamen pendet à Ministrorum probitate, vitæque integritate: quæ neglecta, necesse est, ut cetera etiam corruant. Tum etiam, quia veris sanctis inter gentes humana ad virtutem adjumenta sunt rarissima, impedimenta autem & occasiones libidinis, avaritiæque incentiva complurima. Quare oportet eos salutaris suæ minimè esse negligentes, & quotidie spiritum interioreque hominem renovantes, radices alias in virtutibus micere, ut ingruentium ventorum tempestati viriliter resistant, memores semper magni Apostoli PAULI, qui cum talis tantumque esset, assidue castigabar tamen & in servitute redigebat corpus suum, ne cum alijs prædicasset, ipse reprobus efficeretur. Quam curam necesse est, ut unusquisque sui ipsius diligentem gerat: ad quam non modicum juvabit, si orationis mentalis quotidiana exercitia non prætermittat: si conscientia puritati studeat, cui examen quotidianum valde necessarium, & præsentaneum adjumentum est, simul cum passionum mortificatione, sui ipsius abnegatione, ac rerum humanarum contemptu, Christi virtutum accurata imitatione, ferventi salutis animarum zelo, ac in primis ardenti in DEUM, ac Dominum nostrum JESUM Christum amore, ejusque unius gloriæ purgatissima intentione.

CAPVT V.

De prudentia ministris sancti Evangelij in juvandis Infidelibus, & conversatiõne cum illis necessaria.

PRudentia, quam alio nomine sancti Patres discretionem, sive virtutum omnium lucernam appellat, rebus agendis modum & formam præscribit, ut recto tramite in illum finem perveniant. Hæc autem virtus præter charitatem, quæ mater est omnium virtutum, in viro Evangelico maximè desideratur. Quare Dominus illa duo in Evangelio copulavit, fidelis servus & prudens, ut rem laudabilem, (ut inquit noster Joannes Hierosolymitanus, alius Auctor operis Imperfecti, Homil. 51.) sed rarissimam proponeret, ut quis fidelis inveniretur & prudens. Et infra: quanto ergo rarior invenitur fidelis & prudens, tanto qui inventus fuerit beator est.

Ad hanc igitur virtutem in conversione Infidelium exercendam, primum spectat, ut operarij pru-

prudenter se gerant in ratione agendi, & convertendi cum infidelibus: curentque ante omnia scire, quomodo eorum ingenia sint tractanda, secundum uniuscujusque gentis naturam & mores, ut ad fidei veritatem alliciantur: similiter quomodo uniuscujusque nationis amorem ac benevolentiam sibi possit conciliare: quæ ut commodius assequatur, proderunt sequentia.

Primum, maxime studeat operarius, ut à Christiana Religione alieni ad eam blandimentis adducantur. Sic docuit magnus Gregorius in *Registr. lib. 11. in distinct. 6. c. 15. Qui sincera intentione, ac extraneos à Christiana Religione ad fidem cupiunt rectam ducere, blandimentis, non asperitatibus debent studere, ne quos redita ad planum ratio poterat revocare, pellat procul adversitas.* Ac deinde secundum sacrorum Canonum sanctiones consultius agitur, si pagani ad veritatis cognitionem, & divinum amorem per monitis informando, & prædicando, quam violentiam inferendo à Fidelibus inducantur. Et quemadmodum nihil ita fidei susceptioni adversatur, atque vis omnis & violentia, (non enim est fides nisi voluntium, cum scriptum sit *Psal. 53. Voluntarie sacrificabo tibi*) ita nihil æquè commendatur in Evangelicis viis, ac mansuetudo & suavitas: *Omniem*, inquit Apostolus ad *Tit. 3. ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Quæ cum voluntarium ac liberum sit unicuique obedire Evangelio credendo, suaviter ac benevolè docendus est, non perurgendus auditor.* Unde Dominus *Matt. 10. Ecce ego mitto vos sicut agnos in medio luporum*; factumque est Domini virtute ac magnificentia, ut ab agnis lupi superarentur. Quando enim orbis vi Evangelio cederet, tacendo, tollerando, benè merendo, de inimicis triumpharunt Christi milites non terrendo, non minitendo. Quod si non receperint Evangelium, jubebuntne ignem de cælo descendere? *Nescitis*, inquit Dominus *Luc. 9. cujus Spiritus estis? Filius hominis non venit perdere, sed salvare: quod si non receperint vos in ista civitate, ite in aliam.* Ecce quam benignè, quam dulciter monet Dominus Evangelium esse seminandum. Nam ut rectè Gregorius in *Pastorali, Plerumque egros, quos fortis pigmentorum porio curare non valuit, ad salutem pristinam tepens aqua revocavit: & nonnulla vulnera quæ curari incisione nequeunt, fomentis olei sanantur. & durus Adamas incisionem ferri minime recipit, sed leni virorum sanguine mollescit.*

Neque hic sistit mansuetudo ab operario Christi in infidelium salute exercenda, quin æmula charitatis, cujus filia est, hujusmodi ab eis acceptam amore beneficiisque compensat: & si gliter non potest, saltem commiseratione, oratione & lacrymis. Sic *Moyse*, qui vel post mille injurias, pro populo deprecabatur: sic *Paulus*, qui cum multis à Judæis quotidie afflictionibus premeretur, anathema tamen pro ipsorum conversione esse cupiebat: ac denique *Stephanus* cum lapidaretur, ut hoc peccatum lapidantibus remitteretur orabat. Hæc igitur animi mansuetudo, motum suavitatis, ac benevolentia infidelibus simul cum beneficentia opere exhibita plurimum valet, ad eorum animos conciliandos, alliciendosque ad fidem catholicam amplectendos, præcipue si exemplo vitæ, ac morum sanctitate confirmantur: vulgatum enim est illud: *si vis amari ama*, & amoris amor merces. Oportet enim, ut omnes veræ charitatis significationes infidelibus ostendantur.

Sed & præmijs, & honoribus, ac aliarum rerum temporalium promissionibus, nec non im-

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

minutione tributi, onerum civilium, & publicorum immunitate, & exemptione, pensionum & provisionum promissione, (ut plenius infra disputabimus) ad fidem Christianam invitari possunt: exemplo sancti Gregorii *l. 4. Registr.* qui mandavit Cypriano Reçtori patrimonij Sicilia, ut mitteret epistolas ad Judæos, qui erant in possessionibus dicti patrimonij, quibus promitteret, quod quicumque ex ipsis ad verum Dominum Deum nostrum JESUM Christum conversus fuisset, onus possessionis ejus aliqua ex parte immueneretur: quod ita quoque inquit fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit: si solidi pensionem habet. Et taxat portionem minutionis oneris.

Præterea magnæ prudentiæ est, in animarum conversione tractanda accommodare se naturæ, & captui eorum, quos convertere nituntur: illisque in omnibus, quæ essentialiter non repugnant aternæ salutis, in principio secundare, ne propter accidentale aliquod, amittant essentialia: qui enim vehementer emungit, elicit sanguinem. Hoc pacto illorum captabunt benevolentiam & amorem: quo obtento, omnia facili negotio subsequuntur. Cum enim amor vincat omnia, & Christi jugum suave sit, & amoris plenum, nihil magis necessarium est in conversione cujusque, sive peccatoris ad DEUM, sive hæretici ad sanctam Ecclesiam, sive Infidelis ad fidem, quam amor erga Magistrum & Patrem spirituale. *Fili præbe mihi cor tuum*, hoc est, amorem, quo omnia ad me traham: quicquid enim à te voluero, hoc solo obtinebo, Et sic præponens JESUS Christus Redemptor noster D. Petrum suæ sanctæ Ecclesiæ, nihil aliud ab eo petit, nisi solum amorem, & hunc triplici interrogatione (ut ostenderet maximam ipsius necessitatem) *Simon Joannis diligis me?* qui enim amat, amabitur, quasi diceret: *Si me amas Petre, & proximum amabis, consequenterque ab eo amaberis & sic omnia ad me trahes, erisque bonus Pastor.* Hunc D. Paulus verus Christi imitator, omnibus nervis imprimere cordibus Fidelium contendeat, experientiaque doctus, nihil tam sedulo ab ipsis exposcebat verbis, & operibus, quam amorem erga se ipsum, & alios præpositos. *Fortis enim est ut mors dilectio*, & sicut nihil morti resistit, sic nec amor. Igitur primum, quod requiritur est se gentis ingenio accommodare, & omnium se seivum facere, ut omnes lucrifaciat, cum D. Paulo, qui dicebat:

Factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer: ijs qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, ut eos qui sub lege sunt lucrifacerem: ijs qui sine lege erant, quasi sine lege essem, ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant: Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem: omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Et Apostoli in primordiis Ecclesiæ secundarunt Judæis præcipientes Fidelibus ex Gentibus convertis, in illorum gratiam, ut abstinerent à sanguine, & sufficatio, ut omnes lucrifacerent, quæ postea successa temporis perierunt.

Quare prudentiæ est, mores infidelium maxime Evangelio non repugnantes in initio permittere: nam cum perdifficile sit dediscere natales, atque consuetudinem in veteratam, atque inde ad mores inuitatos sensui, ac libidini penitus injucundos traduci, ideo Infideles paulatim disciplina Christiana sunt imbuendi, ac omnes sacrilegæ superstitiones, ritus sensum amputandi, attamen si inter illos mores à Religione & justitia non discrepantes veniantur, non facile immutandi: sed permittendum, ut patrias ac gentilitias consuetudines retineant: sicuti Indici senatus Regio de-

creto caveretur. Multa etiam Judæis legi assuetis, Apostolica Ecclesia condonavit, usque dum profusus extitit Moysen, Christum induerent. Multa de hincismo toleravit antiquitas, in ipsis primævis Christianis, magna alioquin miracula edentibus. Vix victimarum cruor elui poterat; ut oportuerit Apostolum sapiens ea de re admonere Corinthios.

Scribit Gregorius Papa ad Augustinum primum Anglorum Episcopum, mores gentilitios, & patrios paulatim debere emendari, & patienter toleranda esse, quæ non possunt ita facile corrigi. Lectio omnium pænè nationalium Conciliorum indicat peculiarem Sanctorum Patrum curam in relegendis paulatim ritibus majorum. In Africa multa usque ad sua tempora perdurasse Augustinus testatur, ut latiori sermone infra ostendemus. Quia in re (ut satis prudenter notavit Josephus Acoista. li. 3. c. 24.) valde peccatur à multis, vel propter ignorantiam municipalium observationum, vel ob nimium, & præmatum communicandi nostræ fervorem. Hic non morabor Plurarchi Philosophi ad Trajanum in Politica insigne præceptum de gubernanda Republica, apponere. Vertere se ad mores civium cognoscendos oportet, atque eorum penitus exploranda atque tractanda ingenia. Etenim statim mores & ingenia conari mutare populi, novisque ea legibus moderari exemplum velle, non modò non facile, verum ne tutum quidem omnino est, ut res quæ multo tempore, & ingenibus viribus indiget. Simile ducit ex vino per pulchre, quod initio bibentis à bitrio regitur, mox sensim calefaciens hominem, commutat & venit ad se.

Quamobrem multa dissimulanda sunt, nonnulla etiam laudanda; quæ tenacius hærent, & pecciosius lædunt, ea dexteritate quadam in bona similia commutanda. Cujus rei authorem luculentum habemus Gregorium Magnum lib. 10. Regist. Epist. 71. qui rogatus ab Augustino Anglorum Archiepiscopo in simili causata scribit Melito: Dicite Augustino Episcopo, quod diu mecum de causa Anglorum cogitans, tractavi videlicet quia sana idolorum destrui in eadem gente minimè debeant, sed ipsa quæ in eis sunt idola destruantur, ut dum gens ipsa eadem sana sua non videt destrui, de corde errorem deponat, & DEUM verum cognoscens, & adorans, ad loca quæ consuevit familiariter recurrat. Et qui boves solent multos sacrificio Damonum occidere, debet his etiam de hac re aliqua solenniter immutari: ut die dedicationis, vel natalitii Martyrum tabernacula sibi circa easdem Ecclesias, quæ ex sanis commutata sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conviviis solemnitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem DEI, in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate suas gratias agant: ut dum eis aliqua exterius gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant; nam duris mentibus simul omnia abscondere impossibile esse, non dubium est, quia si quis locum summum ascendere nititur gradibus, vel passibus, non saltibus elevatur, cuius etiam documentum exemplum profert in Israelitico populo Aegyptiorum sacrificiū assuescisse, quem DEUS ab idolorum cultu revocans, sacrificia uni DEO de pecudibus offerri imperavit. Quæ eo sunt falsius repetita, quo magis perspicua res fiat, non solum præcepto Gregorii, verum etiam exemplo de bobus pro convivio tractandis, quos idolis suis sacrificare consueverant. Hæc tenus Acoista.

Quod prudentiam non exiguum postulat Chritiana, & ingeniosa quædam industria in

proximorum salute procuranda: quod exemplo sancti Gregorii potius quam verbis in quo si a sit hæc divina prudentia clarius inno fecet. Ponderans S. Gregorius in *parte Pastorali* exemplum Moysis Num. 10. cum enim præmississet: *B. Pater: persuadere elatis utilia melius possumus, si profectum eorum nobis potius, quam illis profecturum dicamus, & eam magis nobis, quam illis impendi postolamus adjungit: Unde Moyses qui regente se Deo desertiter aerea columna duce peragebat, cum Obab cognatum suum à Gentilitatu conversione vellet educere, & omnipotenti Domino subjugaret: Proficiscimur ad locum, quem DEUS daturus est nobis: Veni nobiscum, & benefaciamus tibi, quia Dominus bona promissit Israeli: cui cum respondisset ille: Non veniam tecum, sed revertar ad terram meam in qua natus sum; illico adjunxit: Noli nos relinquere, tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris Dux noster. Neque Moysi mentem ignorantia itineris angustiabat, quam ad Prophetia scientiam cognitio divinitatis expanderat, quem columna exterius præbat, quem de cunctis interior per conversationem cum DEO sedulam, locutio familiaris instruat: sed videlicet vir providus elato auditori colloquens solatium petivit, ut daret, Duce eum requirebat in via, ut Dux ei fieri ad vitam potuisset. Hæc sanctus Gregorius.*

Eandem prudentiam exhibuit Dominus, cum Samaritanam ad aquæ vivæ fontem educturus, primus petit: *Mulier da mihi bibere.* Et cum Zachæum ex avaritiæ sordibus discipulum Evangelij facere deliberans ait: *Zachæe sistmans descendens, quia hodie in domo tua oportet me manere.*

Ac denique ad prudentiam omnium rerum magistrum spectat in congressu live conversatione cum infidelibus, in procuranda eorum salute, non tam disputationibus argumentisque agere, quam vitæ exemplo, colloquiisque familiaribus eos allicere, eorumque animos sibi conciliare. & ad fidei veritatem perducere: ut nos latius infra dicemus.

C A P U T VI.

Quod Minister castitate resplendere debeat, & de evitandis occasionibus.

Duo sunt inter alia, quæ fidei prædicationi vehementissimè obstant, nempe impudicitia, & avaritia, quorum periculum esse solent, veranibus inter infideles commune ac frequens: incontinentiæ propter miram solitudinem ac libertatem, cum perpetua quadam esca libidinis, ex familiarum aspectu, & colloquio familiaris; maxime inter Indos, & alios barbaros, ubi infira est ipsarum familiarum facilitas & rarus pudor: avaritiæ verò & quaestus in ditioribus provinciis non parva se offert occasio. Et ut ab impudicitia incipiam, nihil est viro Evangelico, qui vitam totam supra humanam, & penitus celestem ducere debet, ita ignominie ac dedecori quam impudicitia, quæ quantum omnium offendat oculos, quamque reddat virum Ecclesiasticum infamem & aspernabilem dici non potest: quam ob causam etsi sint alia graviora crimina, nulla tamen ab antiquis Patribus gravius reprehensa in homine Ecclesiastico: ut qui præcos Canones legit, merito iniretur ob scelus

CAPVT VIII.

De patientia, labore, & longanimitate in conversione animarum maximè prærequisitis.

Vid. cap. 6. 1. part. Infr. et. Missio- nariis. Imprimis Evangelij Minister sibi persuadeat, semper fidei prædicationem fuisse difficillimam, & fructificationem Evangelij laboriosissimam longè expectatione nostra. Ut enim omittam dicere, quanta præcesserint, quanta consecuta sint, quæ semen Dei ne susciperetur urgerent, ne susceptum maturesceret impedirent, profectò generalis ratio doctrinæ Christianæ satis per se ipsam verticem formidabilem monstrat. Etenim ratione omni superiora docet, nec probat mores ab omni cupiditate, & gloria alienos instituit, vitijs omnibus funditus everfis, quibus est natura humana plenissima, & diuturna consuetudine obfirmatissima. Præmia pollicetur, quæ non videntur, ea quæ videntur, contemnere jubet: sensum hominis ad ea transfert, quæ sentiri nequeunt: vitam non humanam agere homines vult. Quis igitur facile ac suave patet belluas in Angelos transformare, idque voluntate ipsorum admittere, quibus vis ista affertur? Verè opus hoc non hominis, non alterius cuiusquam, quam Dei unius. Ipse sibi proprium vult. Hoc est opus DEI, inquit Joan. 6. ut credatis in eum. Et nemo venit ad me, nisi quem pater traxerit. Quare huc debent animum advertere operantij, se non proprium, sed Dei negotium agere, curam omnem Deo ipsi lævè ac promptè laborantes, ac rei exitum ipsi animarum Salvatori relinquentes. Imprimis advertant nihil magnum, nihil gloria dignum sine patientia peractum esse. Certe fides ubi nunc firmiores altioreque radices egit, ibi initia habuit longè difficillima. Quare seminis Evangelicæ fruges non tantum ex præsentibus merendi sunt, præsertim cum Dominus dicat Joannis 4. *Alius est qui seminatur, alius qui metit:* contingere enim potest, ut seminis jaciendi præsens tempus sit, messis verò colligendæ futurum. Quare qui laborant, consolari debent, quamvis pro diligentia seminandi salutis verbum illicò laborum suorum emolumenta non videant, nec appareant statim fidei ac charitatis fructus assurgere.

Joan. 6.

Joan. 4.

Pro consolatione verò & perseverantia Ministrorum placuit hic quædam Antonij Possevinii lib. 4. *Biblioth.* documenta ponere, quibus Christi milites admoniti, patienter laborum suorum fructum expectent, nec animo frangantur, si non statim omnia pro votis succedant, discantque certare usque ad mortem, difficultates superare, & in rebus adversis divino auxilio freti constanter sperare victoriam: est enim hoc servorum DEI proprium, & quamvis apud se ipsos humiles & abjecti sint, in divinis tamen negotiis mirè fortes sunt atque constantes, divinoque auxilio nixi audent alta expectare, ingentia conari, nihilque arduum, nihilque magnum ducentes, immensa quadam magnitudine animi maxima quæque moliantur.

Initia, inquit Possevinus, bonarum omnium artium, sicuti & semina rerum naturalium solent esse minima. Ex ipsarum enim progressu sensim altitudo divinæ bonitatis innotescit: idè enim nec multos nobiles, neque multos potentes, sed infirma mundi elegit. *1. Cor. 1.* Cur initia bonarum rerum parva.

Secundò rerum quarumlibet arduarum, (uti naturalium quoque) progressui temporis spatium necessarium esse. Ita enim rebus paulatim crescentibus ipsius Divinæ Majestatis lux, atque cognitio suaviter mentibus illabitur. Quam quidem unico intuitu perfectæ jam rei, completi animo non posse, sicut succedentibus sensim incrementis novi lucis radij aciem oculorum nostrorum commodius illustrant: præterquam quod ea, quæ ex illius omnipotentis charitatis officina prodeunt, si illico absoluta prodirent, non ipsi DEO, sed alienæ fortassis causæ adscriberemus, *Quasi manus nostra esset excelsa & non DEUS faceret hæc omnia.* Nec verò, quia tritium in terra diu latet, aut super terram mentes aliquos sine spica dumtaxat herbescit, idcirco de maturitate desperamus, alioquin nec parentes plantarent earum arborum semina, quæ non sibi ipsis, sed posteris fructum solent adferre.

Temporis necessitas in rebus arduis, & cur.

Deut. 32. Nota. Tertiò accedit, quod ut agens non agit, nisi in passum benè dispositum; ita materia præparanda prius est, quam introducatur forma. Neque enim peritus medicus esse censetur, qui antefortiora pharmaca, seropia, & leviora medicamenta non adhiberet.

Quartò, rerum ad convertendas animas, ac denique ad Ecclesiam vel fundandam, vel (ubi religio concidit) instaurandam spectantium firmitas, non solum diuturni temporis spatium, verum etiam labores, sudores, miras vexationes, & sanguinis ipsius effusionem ferè semper requisivit. Nam ita se magis divina vis exerit, dum (quasi ex allisis lapidibus ignis) claritas veritatis erumpit, ut varij advertebatij, atque certamina, varijs virtutem amantibus coronas pariant.

Quintò, certissimum est ac passim in divinis Scripturis patet, a DEI voluntatem esse, ut homines salvi fiant, Deumque nolle aliud b quam nostram sanctificationem. Itaque quicquid nobis præter peccatum accidit, ad quod humana voluntas cogi nullo modo potest, id nullam habet rationem mali: proinde labores, persecutiones, verbera, revera malum non sunt: alioquin hæc omnia filius DEI non elegeret. Quamobrem & nos eadem in divinò negotio procurando alacriter sustinere debemus, certissimi DEUM manum suppositurum esse, ne ultra id tentemus, quod ferre non possumus, quin cum tentatione proventum quoque daturum.

1. Tim. 2. 2. Pet. 3. 1. Thess. 4.

Sexto sacrae literæ docent, sit reliquorum, ita proborum & innocentium hominum peculiatem à DEO curam haberi. *Qui vos tetigerit, inquit, tanget pupillam oculi mei. Et: Qui habitas in adjutorio altissimi in protectione Dei calis commorabitur.* Hinc fit, ut apud DEUM anima unius cum timentis magis aestimetur, quam mille filij impij. Itaque qui nihil in tota sua vita ageret aliqd quam ut hominem unum accuratè vias Domini doceret, is sane tanquam Angelus Dei operam suam utilissimè poneret. Cum autem aliquis amicus

1. Cor. 10. Peculiaris cura Dei erga bonos. Zach. 2. Psal. 91.

cu: Dei efficitur, nihil non obtinere potest à Deo:

Psal. 144 Qui voluntatem timentium se facit. Qui enim apud Principem aliquem gratiosissimus est, multò plura unico verbo, & momento ab eodem, quam reliqui plurimi, ne multis quidem supplicibus libellis, ac diuturno studio assequuntur. Notissimum autem est illud exemplum ancillæ Judææ, cujus unius operâ uti voluit DEUS, ut à lepra Naaman Syrus liberaretur, ac DEUS verus inter ipsam perfidiam agnosceretur & coleretur.

4. Reg. 5. Luca. 4. Septimò, firmissimè quilibet sibi persuadeat, bona & sincera DEO inserviendi desideria nunquam sine divino numine nobis immitti. Ea verò si sedula charitate foveantur, ad exitum tandem à DEO perducunt, cujus opera cum perfecta sint, is etiam cum dat velle, largietur haud dubiè & perficere.

§. 1. Exemptis idem probatur.

Octavò, exempla veteris Testamenti hæc omnia comprobant, illudque ingens fidei & patientiæ

1. Pet. 3. Noè, qui centum totos annos arcæ edificandæ, ac tantum octo animabus humanis asserendis impendit. Unde postea factum est, ut ex invicta patientia paucissimæ illæ animæ totum postea terrarum orbem instaurarent. Quare non parum sciat se profecisse, qui paucissimos cum DEO conjungit, eosque in tuto collocat. Tertia verò sunt reliqua, sed tamen expendenda, quæ in Moysè, qui

Exod. 13. Genes. 17 greges pascebat in Abrahamo, in cujus semine benedictæ sunt omnes gentes; & in alijs inter summas quæque difficultates, Deo nunquam suos deferente, evenerunt.

In Christo, Nonò, Christus JESUS æterna Patris sapientia, totius boni & veritatis fons, se ipsam evidentsissimum constituit exemplar, ex quo rationem expectandi, patiendi, & lucrandi animas, petere debemus. Spinas certè, flagella, clavos, vulnera, & ipsam crucem ostendit: quibus ipse regnum fundatum est, ut & nos aliqua ratione tanto exemplo excitemur; & inde præsidium, ut prece-mur, sic assequamur.

Rom. 9. Decimo, cum hoc Opus non currentis sit, sed voluntis ac miserentis DEI, expectanda ira patris horra est, & temporis plenitudo, ut cum in ejus manu omnia sint posita, nos item ipsos in ipsis manu ponamus, divinæ ejus voluntati oratione primum, deinde reliquis rationibus sincerissimè cooperantes, qui major est corde nostro, ut inquit Apostolus, & idem Evangelista.

Undecimò, Apostoli & reliqui antiquissimi viri sancti, hanc ipsam Domini semitam in Evangelio annuntians iterunt. Ac cum S. Jacobus octo solum animas in regno Galliciæ Christo Domino adjunxisset, utilissimum tamen laborem impendit. Per illos enim denique Galliciæ, magnæque pars Hispaniæ conversa est, & divinitus factum est, ut cum vivantem Apostolum audire non lussent, ad ejus demortui memoriam, & sacrum ejus corpus visitandum, reliquiasque, voti causa, deinceps è toto terrarum orbe, Compostellam accurreretur; cujus præsidium per tot sæcula implorant, atque adeo etiam nunc implorant. Ita S. Apollinariæ duodecim annos in Ravennæ suburbis demoratus, terque ad eam civitatem rediens, licet denique martyrium subijt, operi tamen inchoato constantissimam operam navavit. Quare quod vivens efficere non potuerat, decedens ex hac vita consecutus est. Sic Ravennates per tot sæcula insignem venerantur Doctorem & Patro-

num, quem non uno supplicio majores illorum cruciarunt.

Alij verò, qui varijs & pluribus cruciatibus plures annos fuerunt attriti, sic tamen perseverarunt in orando, ut denique feritate deposita civitates patientiam eorum admiratæ, fidem Christi receperint. Quæ quidem omnia possent nostram fo-cordiam & veterum excutere, si jessemus quales esse deberemus, aut haberi volumus. Cum verò in primitiva Ecclesia fundanda Christus Dominus voluerit, ut trecentos ferme annos quicunque Pontif. Max. fuere, horum plerique omnes pro ejus fide martyrium, aut varias persecutiones subirent; sanè intelligitur non esse ignavi, aut commoda vel studia quærentis propria, salutis animarum procuracionem. Illud autem crebro memoria repetendum est, qui sibi colligendis & abnegandis enixus vacarunt, ijs DEUM fuisse usum in magnis negotiis fidei. Perspicax enim divinæ majestatis oculus aptiora instrumenta cognoscit, & deligit, perque eos in momento temporis sæpè efficacius agit, quàm diuturno tempore per plerosque homines, qui vel sibi, vel mundo melius alijs sapere videntur. Quod cum in multis, tum in S. Antonio perspicuum fuit, qui Alexandriam veniens, brevissimo temporis spatio, miram Arianis intulit cladem, quam fortassis perdocti, aut prudentes multi (licet Catholic) longissimo vitæ spatio non intulissent.

Duodecimò, qui sibi blandientes existimant, si sibi ipsi à labore temperent, fore, ut & diutius vivant, & ideo animarum conversioni diutius operam sint daturi, si non intelligunt, si Apostoli ipsi, quibus pæne solis post Dominum JESUM ædificium Ecclesiæ ni-ebatur, id spectassent, neque sanguinem nec vitam profudissent: quod tamen efficacissimum fuit antidotum perfidiæ tollendæ, ac fidei stabilendæ; addo item majori operatoriorum numero ad gloriam DEI propagandam excitando.

Decimo tertio, si peregrinationes & acta viro-rum Religiosorum cogitemus, quan-opere nempe divinam gloriam propagarunt, dum Gentium remotissimarum salutem paucissimi paucissimorum annorum spatio in Indijs Orientalibus, Occidentalibus, Meridionalibus & Septentrionalibus promoverunt; intelligemus plurimos (probos alioquin homines, qui sibi diutissime vixerant) ne minimam quidem fructus partem, præ illis Ecclesiæ DEI attulisse.

§. 2. Lucra animarum unde aut impediuntur, aut retardantur?

His rationibus atque exemplis ubi erimus præ-muniti, declinandæ erunt lucrandarum animarum impedimenta, quæ pæne ad sequentia rediguntur.

Primum, quod per sapientiæ divinæ vias nolunt plures incedere, quæ omnino vult, ut in multa patientia, paupertate, nuditate, quociescunque occasio id ferat, cælestia quæramus. Cum enim incommodis in Dei obsequium tolerandis, aut luorum judiciorum abnegationi nolunt assuetudine, minus amanant à DEO, minus ad ejus negotia adhibentur, qui magis semetipsos, quàm DEUM, ac magis ea, quæ sunt privatæ voluntatis, & amoris proprii, quam animarum salutem diligunt.

Secun-

Pont. Max. ferè per 300. annos fuerunt Martyres.

S. Antonius infert cladem Arianis.

Non esse cessandum à labore ob spem vitæ longioris.

Debita media necessaria ad D. ædificiū.

Cibus & mensa hoc est Cruce Christi sumendus.

Secundò, hujus potissima causa est, quod nunquam alie gustant, quam sua vis sit cibus, qui de mensa Crucis Christi Domini, hoc est, in multa tribulatione sumptus, in corde coquitur, ubi, &c. ex charitate anime, quasi eluriantur, & manducantur.

Tertio aut quoniam proprii nominis honorem (quasi soli magni ij sint concionatores, qui frequentiores habent auditores; aut multa verba effundunt) tanquam scopum ac præmium suorum laborum stultissimè sibi præfixerunt.

Quartò aut in studiis curiosis, & inutilibus pro eorum curiositate potius quam pro ratione, tempus, quæ preciosissima res est, insumunt. Id interim, quod præ manibus habent, & ad quod missi sunt, fallaci torpore omitentes.

Quinò, aut forsàn, quoniam declinantes alias confusiones, indirectè nec sincerè, vel quæsiuerunt, vel saltem amant ipsarum missionum occasiones, in quibus dum propriæ voluntatis radix vivescit, divina virtus atrescit, & Christi Domini voluntati ponitur obex.

Implicatio in secularia desideria

Sextò, aut se negotiis secularibus falso boni protextu, implicantes, non intelligunt, quid sibi temporis in rebus ejusmodi pereat, vel quantum admoveant obicem spiritualium negotiorum progressui, non cogitantes, quam circumspicè cavendum sit, ne cælum cum terra misceant, qui cum se cælestibus rebus profus addixerint, proini, & præcipites ruunt in mundanas & terrenas.

Novitas in fide ac pietate insinuanda damnium affert.

Septimò, aut superiorum, & meliorum consilia sic spernunt, ut de suo capite novam insinuandæ fidei, & pietatis rationem invehere, aut invecdam se sui, vel hæreticis quoque Principibus, præstatio aliquo juramento, temerè, vel calido potius astu, quam prudenti simplicitate docere, quæ fidei sunt audent. In operibus autem (ut Basilus inquit) contra præscriptum superiorum factis majus peccatum est, quam bonitas eorum similem operum sit; Quæ tamen vix ulla esse potest, dum insinuari fides tentatur, alia, quam decet, ratione. Sed & æquum est (ait D. Bernardus) ut qui DEO non obedit, huic inferiori parti, id est, caro non obtemperet. Ac nullo alio vicio magis præcipitem Diabolus Monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quam cum cum neglectis consilijs Seniorum, suo judicio persuaserit, definitionique confidere: sicut Moyses Abbas monuit apud Cassianum.

Collat. 2. c. 11. Præpositus ordo.

Octavò, aut quod ea in corporis parte, in qua positi sunt, manere nolunt; vel præpositè tractant, quæ essent ordinatè tradenda; vel denique ea docere alios volunt, quæ ipsi nondum perceperunt, cum vera humilitate consilere.

Nondò, aut venentur, quin si quos ad Christum Dominum, & ejus Ecclesiam adjunxerint, hi demum Sacerdotes Catholicos non sint habituri, qui eos excolant. Potens autem est DEUS suscitare ex lapidibus filios Israel. Quare nec desitè. e Patres antiqui aliquibus convertendis operam suam impendere, licet nulla tum spes assilgeret presentium operariorum; qui verò conversi sunt, ipsi per se divina tantum gratia nixi à Gentilium erroribus dia abstinerunt, ac non paucos post annos, à DEI bonitate ad illos missi sunt alij Sacerdotes, qui eos iterum Sacramentis muniverunt.

Matth. 3.

Decimò, aut quod omnia spiritali cura suorum domesticorum salutis, alijs vacant, cum qui eam deserit infideli sit deterior: certos autem pro incertis relinquere, nec ordinatæ charitatis, neque

Suorum cura præponenda alijs.

sinceri judicij, ac providencæ divine voluntatis est argumentum.

11. Aut suæ quieti, & commodis privatis eorum vitam prætexunt, qui sese (nisi ad Carthusianorum, aut similitum institutum vocati sint) contemplationi dedidèrunt. Ita enim quoniam in eos, qui proximorum salutem vacant, turbationes plerumque cadunt, studium interioris pacis obtendant, semetipsos potius quam alios fallentes. Interea verò meditari nolunt eos, qui reverte se totos vitæ contemplativæ addixerunt, omnia mundana reliquisse: sub aliorum obedientia humiliet, ac diu vixisse, incommoda panè incredibilia volenti animo subijisse: omnem quietem, uti athenas insuperabiles, abs se amovisse. Quo verò tempore hæretis, & alia persecutiones Ecclesiam DEI oppugnarunt, non desuisse eos, qui vita contemplativa relicta cucurrerunt, ad certanda pro fide Christi bona certamina, sicuti de Aphaate, & Isaac memoria prodium est. Interim autem, dum orationi vacabant, maximam vitæ partem nullo panè cibo traducere eam in vinea Domini (oblata occasione) strenuè laborarunt. Quod ipsi quoque Magdalenæ (meliorum licet partem elegerit) scimus contigisse.

Quæti proprii negotiis pro salute animarum proponendum.

12. Aut quod sese frustra tempus terere existimant, si inter mercatores veliantur, quoniam hi ab illicitis commercijs abstinere nolentes, viam sibi salutis præcludunt. Nam & in er tales aliqui reperiuntur, qui pietatis studio incensi, exemplo alijs relinqui possint, multa verò alia peccata queunt impediri, quia his sublati radix uluratum avaritia ope divina potest evelli. Ac ut illa evelli non posset, minor cerèdè pæna futura est ijs, qui reliqua peccata demiserunt, præterquam quod justificatur divina Justitia, quando misericordæ vijs illi noluerunt insistere.

Luce. 10.

13. Aut quoniam divinam gratiam, qua erant ornati, cum aliquò mitterentur, aliquo peccato commisso amiserunt: quod nisi celeri contritione, & Sacramentali confessione (cum primum Sacerdotem legitimum adire possunt) eluant, cæciores in dies fiunt, & in alia peccata graviora prolabantur.

Peccatum mortale impedit progressum salutis animarum, Invidentia Charitatis fraternæ maximum malum.

14. Aut denique quoniam alijs prosperè negotiorum divinam agentibus, non solum laud congratulentur, verum etiam invident: quæ fraternæ gratiæ invidentia, cum adversus Spiritum sanctum horribile peccatum sit, sanè fontem divinæ gratiæ in illis citissimè exsiccat.

§. 3. Impedimenta superioris capitis quomodo tollantur.

Et verò non satis est impedimenta hæc nosse, sed quibus rationibus sint submovenda intelligendum est.

Primo id autem sit peccatorum propriorum, & pronitatum ad malum sedula & assidua consideratione, atque amoris proprii diligentissima extirpatione. Utrumque autem certe assequimur, si nos nihil ex nobis esse, nos item (ut agebat S. Catharina Senensis) nunquam DEUM rogasse ut nos crearet meminerimus.

Peccatorum nostrorum consideratio utilis.

Secundo si ex innumeris tentationibus, quibus à DEO sapientissimè permittimur oppugnari, cogitemus, nos quidem (si possemus) illas libenter à nobis amoluituros: at quando hoc efficere non possumus, sanè quid ipsi sumus; facile cognoscimus.

Tertio,

Tertio, divinae bonitatis accuratissima perpen- sione; quam in bonae voluntatis largitione cog- noscimus: atque item, quod sepiissime nobis sub- trahit occasiones, ne ruamus in deteriora peccata; quod beneficium infinitam meditando, & ex ani- mo gratias DEO agendi materiam praebet.

Quarto contritionis assequenda vigilantissimi- mo studio, & non dilata confessione sincerissi- ma peccatorum, cura obfirmato proposito ea re- linquendi, & fructus penitentiae dignos faciendi; quam ad rem multum facit id, quod in vita B. Ca- tharinae filiae S. Brigittae de confessione integrè fa- cienda scriptum est.

Obedi- entiae amor. Quinto, obedientiae amore, & obsequio erga eandem obedientiam re ipsa promptissime im- penso.

Sexto, sedulo studio assequendi idiomatis eo- rum inter quos versantur, quod sanè docendo pueros Catechismo facilè fit.

§. 4. *Acquid praestandum ni lucra animarum fuoesserint.*

Quod si ne his quidem rationibus lucra ani- marum successerint, tum cogitandum est, nos esse verè indignos, quibus DEUS utatur ad aliorum animas convertendas, tum quoniam sepiissime erga nostram ipsorum salutem frigidissimi fuimus, tum quod diligentissime aeternum aliorum, & nostrum interitum peccando procuravimus.

Josue 12. Deinde nos nisi (tanquam Josue) possumus tri- ginta & unum Reges debellare, posse saltem ex- ploratores esse, aut immittere, qui populo DEI referant quanta viderint in terra promissionis: vel munus ipsorum exploratorum à nobis posse praestari, ut alios fortiores excitemus ad praelia Domini praelianda: quemadmodum Eremita ille sine peregrinus fecit, qui ex oriente veniens, au- ctor fuit, ut Pontifex maximus in Gallia sacrum bellum ad Hierosolimam recuperandam indice- ret.

Petrum E- remita aucto- rem belli sacri. Quod si ne exploratores quidem esse possi- mus, saltem ipsas sarcinas custodiamus, Deique operariis humilem operam praestemus, cum scri- ptum sit, *aquam futuram esse portionem eorum, qui ad sarcinas remanent, & eorum qui ad praesidium profici- cuntur.*

I. Reg. 30. Ita quoque, nisi ob scelera nostra olim patrata idonei sumus DEI templo aedificando, quoniam scilicet (quod David Regi à DEO objectum est) etiam ipsi nos sanguinum viri fuimus, saltem aut occasionem praebemus, aut materiam paremus aliis, ut suo tempore per alios id fiat. Quia in re dignum illud est, quod perpendatur, quod qui- dem Paulus Orosius lib. *de arbitrii libertate* scrip- tum reliquit; ait autem: *Edificari voluit DEUS templum nomini suo, & hoc ut non nisi innocens, & be- nè immaculatus extrueret. Duo ad hoc reges cuncti viri- bus eliguntur, utriusque ad adiutorium divina custodia promittitur. Ad David siquidem dicit DEUS: Veritas mea & misericordia mea cum eo. De Salomone verò testatur: Ipsum elegi tibi in filium, & ego ero ei in Patrem. Ex his duobus templum Domini unus preparat, alter aedificat: preparat senex, perficit puer. Dignum est enim, ut sanctum Domini templum san- ctus aedificet. Preparat (ut dixi) senex, sed quasi post- quam peccare cessavit: perficit puer, sed tamen penè, cum adhuc peccare non ceperit. Ille ante peccavit, hic postea; ille multum peccando aedificare non meruit, iste multum peccando, quod aedificaverat dereliquit; & in- ter haec mirabiliter ordinata sancta disponit, ut inter*

I. Par. 28. Corpore- tius Salomon quam David templum aedifica- verit.

Psal. 88. 2. Reg. 1. Corpore- tius Salomon quam David templum aedifica- verit.

Psal. 88. 2. Reg. 1. Corpore- tius Salomon quam David templum aedifica- verit.

duas aetates, quod perpetuum in homine esse non pote- rat, pro capto tempore inveniret. Hac ille.

Et veò notandum quod ipse quoque inquit *Lib de li- Orosius* his verbis: *At si vis apertius accipere testimo- nium, quia cum utique possit DEUS, tamen pro ipsa tria- ordinatione non faciat, dicit ad Petrum: An putas me modo non posse rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelo- rum? sed quomodo complebuntur Scripturae? Quia sic oportet fieri. Vides ergo quia Operator temporum temperat virtutes, & ratio dispositionis mis- set potentia patientiam. Deinde ait Dominus: Recon- de gladium in theca. Fieri enim non potest, ut ca- licem quem dedit Pater, non bibam. Et tamen DEUS nihil non potest, nec est quicquam quod non faciat nisi forte quod nolis non oporteat, non propo- nat.*

§. 5. *Exemplo, & monitu idem fulcitur.*

Atqui cautio, quam B. Ignarius huic negotio adhibebat, magni momenti est. Quærenti enim, unde inter tot difficultates, ardua quæque ipsi suc- cederent, respondit se in difficilioribus quibus- que negotiis, ita rem totis viribus DEO commen- dare consuevisse, ac si nulla humana industria, nul- la alicujus cooperatio ad ea perficienda præter DEUM ipsum esset adhibenda. Cum verò id faceret, tum ita cooperari se solitum ad eadem ad exitum perducenda, ac si nihil DEUS in illa con- ferret: quippe qui sciret DEUM inprimis esse cog- noscendum auctorem omnis boni, ac sine quo nihil effici possit: & tamen quando divina sapi- entia cooperationem exigit suarum creaturarum, in eandem toto pectore esse incurribendum: quam ob rem arduarum quarumcunque rerum ad DEI gloriam spectantium ajebat semper exitum se fuis- se consecutum.

Sed & ubi res è voto successerint, tum tantò Ori- gines qui debemus, memores eorum, quæ de Origene multis illo doctissimo scribit Nicephorus. Ille enim (ait) causa fa- cum plures, atque ipsum suum genitorem Marty- ris fuit res præmississet in cælum, summosque labores in miserè convertendis animabus pertulisset, ita ut è domo in domum, per foramina quædam ad fidem pio- rum fovendam, inter summa pericula penetraret, tandem quia humilitatem & se ipsum non custo- dit, in multos errores miserimè cecidit. Itaque *1. Cor. 10* qui stat, videat ne cadat: & qui mittitur, caveat ne exeat extra se.

Potè sicut ordinà è, & instanter operari de- bebamus, quæcunque divino auxilio manus nostra Applicatio potest efficere, ita applicandæ omnes potentie po- sunt ei rei, quæ tanti momenti est, quanti est salus tentia- animarum. Quæ de re procurandum feritò esset, ut rum. quæ scripta sunt de applicatione potentiarum ani- mæ nostræ in spiritualibus exercitijs, ea altissimè perciperemus. Interea verò non desit humilis, af- fidua, & fidelis oratio, qua petamus à DEO, ut no- stris iniquitatibus parcens, non desistat tamen pro sua ineffabili misericordia, meliores in vineam suam operarios mittere, totque innocentium & puerorum necessitates potius, quam nostra pec- cata respiciat. Quæ oratio quotidie habita non re- dicit vacua.

Denique eorum auxilium Sanctorum apud Christum Dominum implorandum est, qui in iis regionibus, in quibus versamur, fidei fundamenta DEO favente jecerunt. Quorum Sanctorum vi- tas meditatè perlege, e multum refert: cum qui- bus initiis Respubl. & cultus divinus institutus est, ad

Ex B. Ig- natio fundat. Soc. Jesu dictum dignissi- mum.

1. Cor. 10

Applica- tio po- tunt ei rei, quæ tanti momenti est, quanti est salus tentia- animarum.

ad

ad eadem initia referenda sit ejusdem instauratio.

Horum autem ea legantur, qui duriora & longiora tormenta percelli sunt, qualia *Clemens Ancyranus* petulit, qui vices octies Martyr fuit, cum viginti & octo annorum spatio mita percellus fuerit.

Quod si laboris, sollicitudinis, & periculorum aliquem tædeat, ubi ista susceperit, cogitet, num revera credat ignem purgatorium esse, atque an multa centena annorum horridarum pœnarum, cum momento laborum hujus vitæ libenter vellet commutare, tunc enim se alacrius operi accinget.

Singulis porò diebus non cesset illud Apostolicum orare, *Domine adauge nobis fidem*. Sed in cœcis hæc, quæ xpc in Patris sapientia pronuntiavit, scribantur in corde: Sicut palmis non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in viti; sic nec vos nisi in me manseritis: Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: Quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Si manserit in me, & verba mea in vobis manserint; quocumque volueritis petetis, & fiet vobis in hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferat, & efficiamini mei discipuli.

Joan. 15.

Lib. 4. cap. 13.

Quod in illud h. c. facit, Mater DEI loquitur (inquit B. Brigida) Qui conducit operarium ad laborandum, dicendo ei: Porta arenam de littore, & inquire in quolibet onere, si forte ibi invenire poteris granum auræ, non minor erit merces ejus, si nihil inveniret; quam si reperiret multum. Sic etiam est cum illo, qui verbo, & opere ex divina charitate laborat, ad profectum animarum, non enim erit minor merces illi, si nullos converterit, quam si multos: sicut magister dixit exemplum: si, inquit, bellator, qui ad præceptum Domini sui egrediens ad bellam, & habens velle fortiter dimicandi, rediret sauciatus, nullam habens captivum, non minorem mercedem obtineret, amisso bello propter voluntatem bonam, quam si victoriam fuisset consecutus: sic est etiam cum amicus DEI: Nam pro quolibet verbo, & opere quod faciunt propter DEUM, & ut anima emendantur, nec non & pro qualibet hora tribulationis, quam patiuntur propter DEUM, coronabuntur, sive multi convertantur, sive nulli. Hactenus Antonius Possellinus.

CAPVT IX.

De exemplo vitæ maximè in prædicatore Evangelico necessario.

IN Evangelico ministerio & orationis præsidium, & vitæ innocentiam ac integritatem necessariam esse diximus: restat nunc ut de exemplo vitæ dicamus. Nulla alia major ad cohortandum vis & efficacia, quam exemplorum: exempla enim majus pondus habent, quam verba, & ad faciendam populis fidem, & ad animos permovendos magis præstant. Quare Christus Dominus, & Apostoli ipsi si magnopere ministris vitæ exemplum commendaverunt: Sic luceat lux vestra coram hominibus; ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Divus Paulus ad Titum scribens c. 2. In omnibus (inquit) præbe se ipsum exemplum honorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate. Et primò in hoc excellit verbis exem-

Matt. 5.

Tit. 2.

plum, quod quasi lumine adhibito, ad virtutem, & fidei nostræ functiones certum iter demonstrat, in quo itinere magna solet esse obscuritas, maximè in rebus spiritualibus, quæ sunt à sensibus remotissimæ; & quas insuper tenebrarum princeps tenebris suis perpetuò magis obscurare conatur. Itaque, ut dici solet, picturas atque imagines rudibus hominibus libri instar esse: sic exempla quoque ipsa libri sunt, grandibus quibusdam literis conscripti, quæ in ipsos oculos etiam negligentis incurrere possint.

Est præterea ille quoque duplex exemplorum fructus, qui à Seneca Epist. 6. optimè indicatur: *Plus tibi, inquit, visa vox, & convictus, quam oratio prodierunt primò, quia hominis plus oculo quam auribus credunt: deinde quia longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla: breve, quia sine multa verborum circuitione, ut fit in concione, nec definiendo aut dividendo, virtutis natura aperitur, sed potius eam exhibendo, & representando: ut exempli causa, si Casarem dicendo describere velis, longo sermone opus sit, neque eum tam perspicè pingere possis: si vero ipsum sillas momento temporis, ex ipso conspectu, multò clarius & certius cognoscatur.* Sic enim cum Franciscus leprosum lavabat: cum Ca. harina Senensis maledicæ mulieri tam constanter famulabatur, haud paulò melius & compendiosius docebant, quid amor proximi, quid sui ipsius odium postulet, & quatenus progredi debeat: quomodo humilitas, & patientia exercenda; quam si longa & accurata oratione hæc omnia declaranda suscepissent: ita ut non immeritò dixerit Magnus Basilii in Reg. suffor. Interrog. 17. Ad animum illius, qui ventris libidinis serviat, per vellendum, & ad frugem revocandum meliorem nullam cuiusvis generis orationem posse excogitari opinor, quæ tantum valeat, quantum vis solum continentis alicujus aspectus.

Accedit deinde illud etiam, quod idem Seneca addit de hoc doctrina genere, ut non solum breve sit, sed etiam efficax: primò enim, & maximum est, quod quocumque sit, cum ab alijs factitari videmus, non adeo arduum esse, & à nobis quoque posse fieri iudicemus: nam quæ libris, vel quæ voce dixeruntur, profertilla quidem ad mentem instaurandam, sed plerumque difficultas, quam ostendunt rudibus præferunt, & non expertis. asperum quiddam & odiosum objicit: quod cessat, cum eadem alterius exemplo expressa, & in usum producta spectamus. Sicut si de montis jugo dubitetur, an sit superabile, nihil certius facit fidem, quam si multos jam superasse, & in eo jam stare conspiciamus. Docet hæc Gregorius 9. Mor. 35. Quæ verba illa Job: *Instauras testes tuos contra me, & interpretatur, ut hi testes sint homines justi, qui ipsa vita DEI præcepta, & eorum præmia contestantur; ut qui præceptis non accendimur, saltem exemplis excitemur, atque in appetitu rectitudinis, nil sibi mens nostra difficile æstimet, quod perfectè peragere ab alijs videt.* Quare exemplum non modò difficultatis metum tollit; sed etiam ad ea agenda occultis quibusdam stimulis incita: ut præclari è S. Leo Serm. de S. Laurentio: *Facilis, inquit, ad exhortandum sit oratio, efficax ad suadendum, validior à tamen sunt exempla, quam verba, & plenius est opere docere, quam vocare.* Nam etsi exempla omnia, etiam scripta & antiqua multum valeant, ut experientia ipsa compertum est: sine ulla dubitatione, multò magis poterunt recentia & viva, maximeque domestica, quibus ipsi assiduo interfumus. Manifestum est enim, quam nos vehementius ea morantur, quæ nos ipsi spectamus, quam quæ ab alijs audimus: quò acrior est ocu-

Exemplorum fructus duplex Seneca.

S. Leo

oculorum sensus, quam aurium: præsertim cum scriptura, ut dicta sit, non ita rem repræsentare, ejusque omnes circumstantia, in quibus præcipuus est animorum motus, exprimere possit.

Exempla
movent.

Habet etiam exemplum robur ad promovendum non utcumque, sed & id quidem suavissimè omnino, & placidissimè: & præ se fert quandam auctoritatem, quæ ad animos excitandos maximi est momenti. Nam quemadmodum frustra de rerum omnium contemptu, ac de aliis Evangelicis virtutibus disseritur, cum auditor conspiciat ipsum concionantem vel divitiis abundare, vel honoribus, aut externa gloria, ita, quis dubitat quin multo certius credit, si hominem illum res humanas contemnere, qui eum contemptum ipsis factis & re ipsa præ se fert, quam eum, qui si modo ita affectus est, tamen eum contemptum animo inclusum tenet?

Est etiam auctoritas quedam in hoc vitæ genere nam cum major mortalium pars, tum voluptatibus, quæ sunt quedam blandissimæ dominæ, tum ceteris presentibus bonis capiuntur: quos deinde perspicunt in vitis tam facile oblitescere, quibus & se ipsos, & alios captivos teneri sciunt, eos vero suspiciunt, ac tum tacitis cogitationibus tantam præstantiam admirantur, tum etiam apud alios maximis efferunt laudibus, eaque mirifica quedam res multitudini videtur: ac merito iudicatur eos omnino se ipsos, suas cupiditates subegisse, mundum omnem cum suis præmiis despexisse, magno excelsoque animo esse, & in jis divinas quasdam inesse virtutes, & pro diis eos habere. Cujus verò vita despiciatur, necesse est ut etiam prædicatione contemnatur. Non ergo alijs proderit sine vitæ puritate, & splendore operariis.

Quare cum hæc rerum despicentia, vitæque exemplum Ministrum ita faciat admirabilem, cerè statuendum est, hoc esse ad persuadendum omnium potentissimum miraculum: nihilque aptius, nihil gravius ad invidiam conversionem promovendam esse posse. Qui autem hoc non habent, eos planè magno adjumento carere, & ut ita dicam, potissimum instrumento, ad hunc fructum & serendum, & demerendum. Unde Apostolus *Timoth.* discipulo charissimo, inter alia, exemplum potissimum commendat dicens *1. ad*

1. Tim. 2. Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.

Ac tandem, quid ad fidei nostræ confirmationem, conciliandisque Evangelio Infidelium animos, vitæ integritas, & exemplum proferat, ostendit *Chrysostr.* *Homil. 46. in Matth.* Qui aperte hæc esse putat causas, cur & Apostolorum tempora tam fructuosa fuissent, & sua jam tempora tam sterilia essent, & infecunda: *Si homines, inquit, duodecim terrarum orbem converterunt, cogita, quanta sit malitia nostra, qui ne subditos quidem nostros corrigere possimus, cum tamen simus tam multi, ut decem milibus mundis pro fermento sufficere valeamus. Sed dices, Apostoli signa habebant, atqui non signa eos mirandos effecere. Multi quidem qui demones ejiciebant, quia peccatores erant, nihil tale fecerunt, sed puniti sunt. Quid est igitur quod eos magnos ostendit: pecuniarum contemptus, gloria despectus, ab omnibus vitæ hujus negotiis ereptio: qua si non habuissent, etsi mortuos suscitassent, non solum nullos juvissent, sed etiam seductores astimati essent.*

Qui *Homil. etiam 6. in 1. Epist. ad Cor.* de eadem re agens, inquit: *Quod etsi in presentia signa viderentur, quis tamen persuaderet: quis exteriorum aures non*

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

*bis accommodaret, cum tantopere increbrescat malitia? Etenim probata Christianorum vita majorem apud multos auctoritatem sibi vendicabit quam signa: siquidem hæc apud imprudentes, & malos homines, malam concitant opinionem; Vita autem pura etiam ipsum diabolum majorem in modum obstruere poterit. Hæc ille. Quibus ego addiderim, inter Apostolica signa ad subjungendum orbem in obsequium Christi hoc maximum exiisse. Signa (inquit Paulus) *Apostolus mei facta sunt super vos, in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus.* Vide obsecro, qua ratione inter signa Apostolatus primum locum tribuit patientiæ, secundum miraculis & prodigijs. Atque ad *Thessal.* *Ipsi scitis fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit, sed ante passus & contumelijs affectus.* Ubi qualis fuerit vita, qui mores, quam ab avaritia, ab adulatione, à fastu omni remoti: id verò pro certo, & insuperabili veritatis annuntiata testimonio profert. Sit vita pura & innocens in Christi prædicatore, & hoc signorum omnium vim obtinebit.*

Tantumque juvat vitæ integritas, ut solo minus *Niceph.* mulierculæ captivæ exemplo, *Georgios* ad fidem fuisse adductos tradat *Niceph.* *lib. 3. c. 34.* Quæ cum alias semper pudicè, castique vixerat, tum captiva quoque nihil de pietate, sanctioreque instituto remissa. Nam diu, nocturne pietatis exercitia exhibebat, jejunijs plurimum vacabat, continueque precationibus insistebat. Ex quo quidem admirationi barbaris fuit. Quibus sciscitantibus, cur tantopere sese assigeret, ita se suum DEUM colere respondit, qui Christus esset. Nihil ex hoc amplius admirari barbari, quam novitatem nominis, mulierculam in honore habuerunt.

Mos gentis erat parvulos cum ægrotarent pet vicinas domos à matribus circumferri remedia exquirentibus. Mater quædam eum puerum aliquandiu circumtulisset, nec salutare quicquam invenisset, captivam adiens, ejus opem petiit, illa se humani nihil scire testata est, sed DEUM quem coleret, Christum, desperatam ab hominibus salutem posse conferre. Parvulumque elicio suo super imponens, & orationem ad DEUM fundens, sanum matri reddidit. Implevitur hinc facti rumor, & ad Reginam perlatus est, quæ dolore quodam afflicta, ad captivam se ferri curavit, cum illa regiam domum ingredi recusasset. Reddita est Regina sanitati, atque admonita, ut in Christum crederet, & eam coleret, qui salutem præbuisset. Rogavit Regina virum, ut Christianus efficeretur, quod quamquam ille promississet, segnis tamen erat, nec sæpius ab uxore compositus baptizari curabat, non tam fidei hostis, quam dubius.

Contigit eum in altissimas silvas ire venatum, quò cum pervenisset, coorta subito tempestate, ita tenebræ cuncta operuerunt, ut nec ipse comites cerneret, nec cerneretur ab illis. Ignarus quid ageret, promissionis conjugii factæ recordatus est, Christumque rogavit, ut si DEUS esset, ex tantis eum periculis eriperet. Nec mora, dies reddita mundo est, & Rex ad urbem incoluntis perductus, qui Regina, quæ gesta erant, miraculi loco exposuit. Vocatur captiva, audit consilium ejus illa rejicienda idola, & Christum colendum dicit, etique supplicandum, & Basilicam faciendam. Convocato populo Rex Evangelium prædicat, & nondum factis initiatus sit suæ gentis Apostolus. Credunt viti per Regem, fæminæ per Reginam. Constituitur templum magni operis: & elevato pertinaciter murorum ambitu, columnæ collocantur. Sed prima, ac secunda erecta, tertia nullis machinis erigi

H potest,

potest, nullisque viribus, cum ad noctem usque laboratum esset Recedentibus cunctis, sola captiva apud templum in oratione perseverat. Postera die, prima luce redeunte populo columna reperta est supra basim in aere suspensa, quantum esset unius pedis spatium. Magnificaverunt omnes DEUM, veramque captivæ fidem recognoverunt. Quibus mirantibus, ac stupentibus, sensim supra basim suam nullo contingente deposita est, & summa cum libratione descendit. Mox reliquæ columnæ magna facilitate erectæ & collocatæ sunt: perfectum templum: & populi fide confirmatâ, suadente captiva, totius gentis legatio ad Imperatorem Constantinum mittitur, res gesta exponitur, & sacerdotes peruntur, qui ceptum erga se munus impleant. Ferunt Constantinum non minus hoc nuntio lætarum, quam si gentes Romano imperio incognitas, & ignota regna vicisset, indeque Iberis jucundissimo vultu satisfecisset.

Eadem prædicandi formula Ministris necessaria.

Ad vitæ denique exemplum valde expedire nemini dubium est, ut qui in ipsidem provincijs & regnis sunt, eisdem diverforum Ordinum professores, eandem prædicandi formulam, & doctrinæ Christianæ docendæ modum teneant, ne diversam fidem & Religionem annunciare videantur: præcipue tamen in eis se strictissimo charitatis vinculo consentiant; quo facile quodvis perficietur: contra tamen nihil ita perturbat, labefactat, evertitque surgentes messes, ac mutua in eis Evangelicos ministros dissensio, atque contentio. Scripsum est: *Unus edificans & alter destruens, quid*

Ecc. 3.4. proficit ei, nisi labor? Et turtus: Non est dissensionis
1. Cor. 14. DEUS, sed pax. Et alibi: *Si quis videtur contentiosus*
1. Cor. 11 esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ec-
Mat. 18. celsa DEI. Et vix certe est illi, qui unum scandalizaverit ex his pusillis, qui credunt in Christum. Omnia ergo in charitate fiant, omnia secundum ordinem, omnia in vinculo pacis: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Itaque sibi modò adjuvamento ut sint, omnibus modis curandum est, omnes DEI oves pascant, salutem earum querant, non querentes quod sibi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

CAPVT X.

Deficientia in ministerio sancti Evangelij requisita.

Post orationem assiduam, morum integritatem, ac vitæ exemplum, jam ultimo loco de scientia in ministerio Evangelico requisita dissendendum est. Quatenus autem peritam esse oporteat Sacerdotem, satis ex Patrum Canonibus constat. Nam cum prædicandi verbi Dei fungatur officio, cum sit hoc proprium Pastorum atque Doctorum, eum esse oportebit, quem Paulus describit: *Amplèntem eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.* Qui hæc præstare non potest, remerè Doctoris in Ecclesia usurpat locum: majus sibi juxta *Jacobum* judicium summons. Quod cum tantæ magnitudinis, tantæ etiam periculi sit; nemo satis præstare potest, nisi missus à Domino, *Quomodo enim, inquit, Rom. 10. prædicabunt, nisi mittantur?* Quare nisi ex officio incumbat, aut majorum auctoritate imponatur, aut

Tit. 1.
Jacob. 3.
Rom. 10.
 Quanta

ipsa charitate aperitè peturgente suscipiatur, nemo onus Angelicis humeris formidabile subire audeat.

Qualis verò, & quanta debeat esse sapientia Ministri, eum facile in specie determinare, cum præcipue res pensanda sit, ex qualitatibus nationum, & gentium, quibus Ministri destinantur. Alius enim scientiæ gradus in convertendis Judæis, sive Hæreticis, aut Schismaticis, alius verò in Gentilibus prærequiritur. Nam ad agendum cum illis, linguarum peritia, ac in Theologia & Scriptura sacra, non mediocriter esse versatum requiritur: quamvis sæpè non tam disputationibus, quam vitæ integritate, exemplo, & oratione plus emolumenti, quam ex disputationum congressu succedat.

In Gentium verò prædicatione panis, qui in Europa abundat, nobisque præ copia panis vilescit, admirabiles parvulis illis esurientibus epulas præberet, cum apud has gentes non tam scientiarum notitia, quam charitatis zelus desideretur. Requiritur tamen, ut primum quis symbolum, mysteriaque fidei præcipua norit exponere, pro capto auditivum: mox præcepta divina quæ aut severentur, aut violentur: tum quæ ad Sacramentorum intelligentiam usumque pertinent: ac modò probatæ illæ vitæ laude floreat, non magnopere ego scholarum apparatus, reconditamque illam doctrinam, in eo desiderarem: quippe cujus munus magis prudentia quadam, atque ingenij morumque barbarorum peritia conficit, quam subtiliori literatura. Ut enim Magistri Novitiorum in Religiosis domibus (ut prudenter consideravit P. Acosta lib. 4. c. 10.) eliguntur, virtute, prudentiaque præstante, ipsaque usu rerum spiritualium: propterea cum ea *ars artium* sit, non tam paginis evolvendis, quam inrens spiritus motionibus discernendis paratur: tamen cum fundamentum istud jacitur, vitæ purioris, ac sensus exercitati, ad discretionem boni & mali, Sanctorum Patrum lectio, ut *Gregorij, Basilij, Bernardi*, diviniæque Scripturæ præsertim meditatio plurimum adjuvet: ita planè in moderatione Barbarorum, qui novitij quidam sint Religionis Christianæ, & quidem quibus omnia divina, & ecclesiastica valde nova, valde inusitata occurrant, exoptanda esset eximia quadam vitæ sanctitas in Ministro DEI, cum pari prudentiæ ac dexteritatis laude conjuncta. Scientiæ verò is modus, eaque mensura, quæ communiter oportuna est; ut sciat quæ forma Catechismi servanda, quis ordo Sacramentorum tenendus: quantum sibi liceat in disputatione, quæ sine reservata crimina. At Barbarorum ritus, & avitas superstitiones, non nisi longo rerusti usu decicere potest.

Notandum verò, quod si in plerisque mediocris quædam doctrina sufficiat, oportere tamen esse inter Ministros aliquos præstantes Theologos, quos ceteri consulant, & à quibus veluti à fonte veritatis doctrinam hauriant. Nam & ad veteres pellendos errores, & ad novam fundandam tuendamque Ecclesiam Theologia doctrina magno opere est necessaria: in exordiis enim rerum omnium, maximè Religionis, præcipua quadam sapientia, & industria opus est; quemadmodum in novis plerumque stirpibus videmus accidere, ne error in principio sit: quasi originalis, & in ceteros traducatur, maximè que eum in fine esse contingat. Præcipue cum in novis regionibus novisque plantationibus, nova negotia, novi mores, leges, contractusque occurrant, aliaque magnæ difficultates se offerant; quibus nisi sacræ doctrinæ

in Min
 st. o re
 quiratur
 sapientia

Consa-
 end. c. p.
 10. supra
 cit. In-
 structionis
 missiona-
 riorum
 Joan. à
 JESU
 MARIA.

Theolo-
 giæ ne-
 cessitas.

Arinx lux & cognitio adfit, in magnis ignorantie tenebris maximoque periculo salutis aeternae homines versentur: necesse est

CAPVT XI.

De peritia linguarum Ministris S. Evangelij necessaria.

Copiam sermonis, loquendique facultatem ei, qui docendi partes suscipit, adesse oportere nemo dubitat; quam obrem Apostolos suos, non ante ad docendas gentes Christus misit, quam gentium linguas S. Spiritus dono loquerentur. Fides enim, sine qua salvus esse nemo potest, ex auditu est, auditus autem per verbum Dei. Hic ergo sita est salus gentium in verbo Dei: quod sane ad homines pervenire non potest, nisi vocibus hominum defera: ut: quas qui non percipit, verbi Dei vim sentiet nunquam. Quia una in re vel maxime sudare oportet: ubi servum Christi: si hominum amentia, quamquam enim duri ac molesti labores sint alienae linguae discendae, barbaricae praesertim: tamen & gloriosa victoria est, & dulcissimi fructus, & Dei charitatis illustre testimonium.

Igitur si quis salutis animarum studio inflammatus est, ut optime Iosephus A costa prosequitur, sibi is sermo respondeat, nihil praeclearum sperare oportere, nisi sermonis primum callendi indefessa cura sit. Si enim is, qui suppet idiotae locum, ad tuam benedictionem, quam non intelligit, non potest dicere Amen: quamvis tu bene gratias agas, sed ille nihil edificatur: quoniam modo concionanti tibi, quamvis mirabiliter, quamvis divine de Christo, populus ignora lingua, & profundi sermonis respondebit in eo de suo Amen, hoc est, animi praebit assensum? Quomodo, quamvis tu recte loquaris, edificabitur ad fidem & dilectionem frater, cum voces tantum sparguntur in ventum, ac more Babylonica confusionis, qui sermonibus dissident, nequaquam sensu, animique conspiciantur? Quare nihil commotius, aut certius est, quam ut homines probari, atque integri, sermonis barbari curam suscipiant, familiarissimam consuetudinem habeant, copiamque ad discendum sibi parent, tum arte, tum exercitatione diuturna. Neque enim alia via orbis terrarum reliquis ad gratiam Christi pervenit, quam verbi Dei fortis instantique praedicatione. Sicut in Actis Apostolorum saepe legimus, & Ecclesiasticae omnes historiae tradunt.

Neque vero alius aditus, aut alia via infidelibus ad Christum aperienda est, quam assidua, efficacis, ipsisque accommodatae praedicationis verbi Dei. Nam praeter documenta divina plurima, eademque gravissima attestatur nobis copiosissimè id ipsum rei experientia. Si enim quem Barbari nati fuerant linguae suae peritum Concionatorem, attentissimè eam audiunt, magnopere delectantur facundia, ipso dicentis impetu rapiuntur, atque ore hiantes, oculis immotis haerent suspensis: sibique invicem dicunt, nunquam se Christi legem talem cognovisse, aut audivisse: quidam concionis vi cor ipsam citatè afferunt. Quod si qui populi aliquid vel intelligentiae, vel probitatis praesentent, praeter ceteris inveniantur sine ulla exceptione, ij esse maxime, qui Sacerdotes aut habuerunt, aut habent veteranos, sermonis sui peritos. Perditissimi vero omnium, qui novos & imperitos Magistros ab Europa recenter sortiti sunt, quorum in-

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

fantiam egregiè rident, elinguesque contem-
nunt.

Itaque elaborandum est Ministris, atque studio & tolerantia, sermonis facultas paranda: id enim quamvis difficile ac negotiosum sit, non tamen fieri nequit. Et quamvis linguarum lectiones, sive Grammaticae peritiles sint, verum haec omnia instar umbratilis pugnae, & palaestrae potius quam acies. Ad rem ergo veniendum est, & frequent collocatione cum infidelibus agendum, ubi audiendo ac loquendo sermo familiaris fiet. Inde ad conciones progrediendum, ut pudore, metuque deposito, saepe & audacter errandum, ut aliquando non erretur. Initio quidem memoriter & res & verba discenda, mox etiam sequentur verba res ipsas. Ista quidem, dicit opinor aliquis, praecipere in promptu est; exsequi vero perquam remotum. Ita sane est, attamen & labor omnia vincit, & laborem facit jucundum propensio animi. Ac certè nulla in hac causa major difficultas est, quam avertit voluntates hominum. Quam obrem si Sacerdotes Ministrive multum in animarum conversionibus proficere cupiunt, illud modò omnibus curent, ut recentes ab Europa, antequam fervor ille, & sitis animarum intercescat, nulla alia re occupentur, ac detineantur, quam accuratissimo studio discendae linguae illius gentis, ad quam appulerint, & postquam didicerint, exercendae. Hoc nisi fiat, vix aliquid perficietur, quod experimen- to compertum habemus. Sapienter ergo & religiose, ut refert Ios. A costa lib. 4. c. 9. Dominicanae familiae Patres in Indij Occidentalibus inviolabili staturo, venientibus ab Hispania, totum primum annum, nihil aliud quam studium sermonis injungunt. Anno integro exacto, ad fructificandum mittunt: quod utinam omnes sequeremur exemplum; fieret paucis annis sine dubio plus quam alias effectum est plurimis.

Praeterea est perquam necessarium, ut regionis, in qua degunt, sermone loquantur omnes. Sunt enim necessaria omnia ista praesidia, ut facultas paretur verbi divini Gentibus annuntiandi. At si quis vel per occupationes urgentes, vel per minus felicem ingenij sortem, tanta consequi nequeat; non debet continuo sibi ab hoc DEI opere vacandum esse existimare, silentioque vitam agere. Potest enim multis modis facultatis suae exiguitatem adjuvare. Primum, si doctus ipse cum sit, & virtutis probatae, socio utatur sermonis perito, quem ipse sententiam fecissim doceat, & quid, quoque modo dicendum sit, instruat: eamque, ut Moyses Aaron, interpretem habeat: ut per illum potius ipse loquatur. Non quidem ut aliter alterius verbis reddendo verba, loquatur in interpretis more, (quod frigidum est, tamen si ne id quidem contemnendum) sed summam potius edoctus, ante concionem, oratoris partes impleat, si socius contingat idoneus & fidelis.

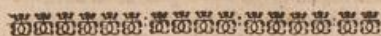
Praeterea non esset utilitatis exiguae, si aliquot ipse Conciones, & brevem aliquam Catechismi expositionem memoriter disceret, atque ea idem-
tidem repeteret apud Barbaros. Neque enim verendum est, ne eos repetitione offendat: neque tam isti indigent magnis & exquisitis rationibus, quam quibusdam facilioribus, accommodatis, iisque saepius repetitis. Nam & gloriosissimus Dei praeco S. Franciscus, eo modo instituisse Fratres suos simpliciores praedicatione perhibetur. Et B. Franciscus Xaverius apud Indos ea industria multum in conversione gentium profecit. At id quidem Ministris non difficile, infidelibus autem perquam modum foret, ut in missionibus loca subinde mu-

H 2

en ur

tentur, doctrina verò eadem ubique repetenda sit, ut parvulis hoc Evangelij præbeatur. Edidit nuper Summus Pontifex Paulus V. pro diligentia in linguarum peritia acquirenda Breve Apostolicum, quod hoc loco inferendum censui.

PAVLVS EPISCOPVS Servus Servorum Dei.

AD Perpetuam rei memoriam.
Apostolica servituti onere, infirmitati nostre à Domino, inscrutabili consilio ejus, imposto, assidue admoemur, sapientibus, & insipientibus constitutos nos esse debitores; ut scilicet per ministerium nostri Apostolatus, qui sapiunt, quod sanctus docet Bernardus, non desipiant; qui non sapient, sapiant, & qui desipuerint, respiciant: quibus verbis instrui nos satis perspicimus, ut fideles in fide, & charitate conservare, infideles ab infidelitatu tenebris educere, & hereticos, ac peccatores à pervertitate erroris, ac servitute peccati liberare, aspirante gratia DEI, à quo omnis sapientia, pastoralis sollicitudine procuremus.

Cum vero præceptum Domini lucidum illuminet oculos, ac testimonium ejus fidele sapientiam præset parvulis, omni vigilantia procurare debemus, ut Predicatores, & Doctores verbi DEI ad opus DEI operandum instructi reddantur in dies magis, & partes suas, quantum cum Domino fieri potest, ad gloriam ejus, & utilitatem animarum quotidie melius, & feliciter adimplant. Cui rei plurimum conducere satù constat Linguarum cognitionem, Hebraicæ præsertim, Græcæ, Latinae, & Arabicæ: hæc enim conversione infidelium opportunissima esse dignoscitur, quando magna eorum pars aut Arabi, è loquitur, aut intelligit: ac si unquam reliquarum trium Linguarum notitia in Ecclesia DEI utilis fuit, verbum nostrum proficere utilissima est: hostis enim huic mani generis Linguarum scientia, singulari dono DEI hominibus tradita, ad ipsius Largitoris contumeliam, & fidei suæ Catholica detrimentum, nunc ut cum maxime abutitur.

Quamobrem s. l. rec. CLEMENTIS PAPAE VII. Prædecessoris nostri, quantum conditio temporis patitur, vestigiis insistentes Motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione nostra, deque Apostolica, nobis attributa potestate plenitudine, hac nostra perpetuò valitura Constitutione sancimus statuimus, & ordinamus, ut in cujusvisque Ordinis, & Instituti Regularium, tam mendicantium, quam non mendicantium, etiam quomodolibet exemptorum, & Apostolica Sedis immediatè subjectorum, studijs omnibus, trium Linguarum hujusmodi, Hebraicæ videlicet, Græcæ, & Latinae, in majoribus verò, ac celebrioribus etiam Arabicæ Doctores, Regularis quidem, & ejusdem Ordinis, si in illo harum Linguarum sufficientem notitiam habentes sint, si minus secularis, aut alterius Ordinis Regularis, qui illas actu, & diligenter doceant, habeantur, si studia in Orbibus, & locis existunt, ubi Linguarum prædictarum peritos conducendi facultas est: studium verò Locorum, ubi hujusmodi Doctores desunt, cum primùm in alijs studiis, ubi Lingua hujusmodi docebuntur. Scholares tantùm profecerint, ut docendi alijs idonei fierent, de istis Scholaribus provideatur.

Quod, ut citius & facilius fieri possit, & sperati fructus ex Linguarum hujusmodi studio appareant, omnibus, & singulis Regularibus Superioribus sub indignationis n. s. p. eadem auctoritate, tenore præsen-

tium præcipimus, & mandamus, & si ipsi negligentes fuerint, eorumdem Ordinum Regularium apud nos, & Sedem Apostolicam Protectoribus injungimus, eorum conscientias desuper onerantes, ut omni cura, & sollicitudine quantum citius provideant, ut Schola Linguarum hujusmodi quamprimum instituantur, ac Doctores prædicti deputentur, eorumdemque Linguarum Lectoribus Scholares assignentur, qui illis sculam, & assiduam operam navent. Hi verò Scholares ut alacrius huic studio incumbant, volumus, & decernimus, ut in promotione ad Doctoratus gradus, & ad alios sui ordinis honores illi, ceteris paribus, præferantur, qui in cognitione trium saltem Linguarum prædictarum profecerint, ita, ut ad illas docendas apti sint. Non obstant, Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis statutis, & consuetudinibus, privilegij quoque, indultis, & litteris Apostolicis, quibusvis Universitatibus, illarumque Rectoribus, ac Ordinibus prædictis, & illorum Superioribus, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis: Quibus omnibus, & singulis eorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum Sanctionis, statuti, ordinationis, præcepti, mandati, injunctionis, orationis, voluntatis, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Dat. Rome apud Sanctum Marcum, Prid. K. l. Augusti, An. Incarnationis Dominicæ M. DC. X. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

C A P V T XII.

Epilogus de vitæ pietate, exemplo, aliisque prærequisitis in Evangelico operario.

UT summam omnium se è, quæ hæcenus de Ministrorum probitate divinis, quasi ad Epilogum redigamus, placuit hic ex B. Francisco Xaverio, Apostolico viro, quid ipse in prædicatoribus sancti Evangelij desideraret; ex ejus vita per Horatium Turcellinum conscripta ite memoriam revocare. Is igitur lib. 6. vitæ ejus c. ultimo sic scribit:

Horat.
Turcell.
in vita
B. Xaverij

Socios Ethnicis convertendis, Neophytisque erudiendis, operam daturus, non modò lectissimos requiebat, sed huic rei maxime debitos; ut nihil quamvis speciosum ac præclarum tanto præferrent negotio, quo nihil superis gratius, mortalibus utilis reperiretur. Nec magnificus solum conversum hortator erat, sed etiam auctor, plus rebus ostendens, quàm verbis præcipiens. Namque Gentilium conversione, atque instructione in omni vita ipsemet nihil habuit antiquius. Quin etiam Socios, qui ex India, aut ex Lusitania ad eum venissent, ita vocabat in divini hujus Ministerij societatem, ut speciosissimo cuique eam provinciam præmium daret laborum. Primarios quippe viros potissimum tanto munere præficebat, auctoritatem

Act. 18.
tem

Aa. 12.

tem sequens Apostolorum, qui *Cum audissent recepisse Samaritanam verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem*, Apostolorum scilicet Principes. Quocirca ceniebat ad Apostolicum munus deligendo viros egregia, diuque spectata fide, virtute, constantia, sanctitate: tum quia tales utique viros res ipsa postulat, tum verò, quoniam usù doctus senserat, eam provinciam esse gravissimis Sathanæ tentationibus, molestijs, ærumnis expositam.

Idem

sanctitatem potius quàm doctrinam expeibat

Proinde in ejusmodi Dominicæ vineæ operariis prudentiam magis ac sanctitatem, quàm scientiam doctrinamque expeibat, rarus ad tot tantasque difficultates superandas necessarium profectò esse virtutem; ad Ethnicorum autem conversionem plus momenti sanctimoniam facere quàm doctrinam. Quod si virtutem decoraret eruditio, tum verò aiebat egregios perfectosque Evangelij præcones exstere; Japoniæ maxime oportunis, ceterisque locis, ubi acria Barbarorum ingenia subtilibus interrogationibus Christianam Religionem solerter explorent.

Notitiã

peregrinam linguam requiebat

Ceterum in omnibus Ethnicorum cultoribus requirebat ingenium, facultatem, ac studium peregrinæ linguæ addiscendæ, haud dubius sine sermonis commercio in Barbaris ad Christum aggregandis, novisque Christianis instituendis nihil admodum profici posse. Itaque Apostolos, priusquam Genes docere aggederentur, divinitus imbutos omnium facultatibus elinguarum. Præcipue operabatur omnes ingenti animorum servandorum cupiditate flagrare, nunquam, ut ejus rei prætermitterent occasionem, sed avidè arripere ut gererentque. In Neophytorum verò salutem atque institutionem strenuè jubebat insti, infantes baptismo expiari, pueros erudiri Catechismo, & ante omnia baptizandis infantibus incuriam vitari, oblivionemque percipiendi, ut quantum humana ope providere posset, nemo profusus periret sine baptismo, unico puerilis ætatis auxilio.

Suadebat quoque ut verbis rebusque, Neophytorum concilianes sibi, studere ab eis parentum loco diligi, colique: sic enim natura comparatum esse, ut amor omnia æqui, bonique consulat, nihilque sit amanti difficile. Quocirca in novis Christianis excolendis, non fortius, quàm perseverantius eorum perferrent vitia, infirmitatem sustinerent, frugemque sementis factæ, laborumque (quamvis sæcæ spei) fructum velut boni Christi Domini agricolæ expectarent: haud ignari, *Qui seminant in lacrymis in exultatione messuros*. Quod si talibus initio Christiani non viderentur quales expererent, ita se cum eis gererent, ut cum improbis filijs boni patres: Dei que benignitate fieri, qui hominum mentes suo demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffiderent eos aliquando tales fore, quales optarent. Proinde nunquam desinerent illos omni studio colere, præsertim cum DEUS communis omnium patens, quamvis læsus à nobis, benignè tamen omnibus facere non desistat.

Jam com veteribus Christianis multum temporis esse conterendum negabat, ne fraudarentur novi. Quod si officiosiorum congressus vitari nequissent, & sermones inferendos de rebus divinis, a que ad animarum salutem pertinentibus; ut aut pijs exculti monitis paulatim fierent meliores, aut ceterè colloquiorum severitatem averfati, nostrum nos negotium agere sinerent in instituendis Neophytis.

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

Exiguos verò fructus cum hominum approbatione maximis fructibus cum aliqua vel minima offensioncula potiores ducebat: parvos quippe fructus cum virtutis exemplo perceptos, & diuturnos esse, & semper augeri; contraque ingentes offensionem hominum vitiatos paulatim corrumpi atque intrerire. Itaque eos jubebat adversus omnes facilitatem ac submissionem adhibere, *Pacem*, ut ait Apostolus, *cum omnibus hominibus habentes*; contentionesque maxime cum Religiosis viris ac Sacerdotibus omni ope vitantes. Et simul præcipiebat, ut facilitatis magis, quàm gravitatis memores hilari lætoque vultu exciperent omnes, neminemque omnino aspiciantur, ut *omnis Christo lucrifacerent*.

Hebr. 12.

Dicitur etiam, quod boni virtus non pariat, humanas artes haud quaquam parituras sine virtute. Proinde caverent diligenter, ne pervulgata hominum via dignitatem atque honorem aut expeire viderentur; nec suis diâis, factisve, ad humanam potius, quàm ad divinam tenderent gratiam. Veram utique auctoritatem, egregiam virtutis comitem, non hominum donum esse, sed Dei. Itaque si quando homines ipsi per se humanis artibus (omisso cælesti præsidio, germanaque virtute) quaerant auctoritatem; divino consilio fieri, ut eam parare dum student, fundius periant: ne scilicet vitia sint hominibus dona cælestia, sed haud secus, quam par est, expectentur è celo: nam quibus in divinarum rerum procuratore hominum gratia, quam DEI potior sit, eos non tam divinum honorem spectare, quàm suum: verum sacrilegam illam ambitionem demum in ipsorum ignominiam exitumque erupturam.

Itaque sibi quisque prima esset cura, suumque animum summa vi excolere; deinde in alienorum culturam animorum verteret curas. Neque enim alienæ salutis consulturum, qui suam negligeret; neque memorem fore aliorum, qui obvisceretur sui. Contraque facile evenire, ut cui sua salus cordi esset, ejus cura in aliorum quoque redundaret salutem. Quocirca nullum diem rerum divinarum meditatione, & conscientie examine vacuum sinerent præterire, & quod die ecquid in divino obsequio deliquissent, ecqua in re suo officio, aut divinis defuissent conatibus, reputarent: secumque cum suis mentibus circumspecterent, quàm multa per eos DEUS ipsorum vitio efficere desineret potius, quàm quid per ipsos efficeret. Alterum enim modestiæ, absolutæque virtutis incitamentum esse, alterum superbiæ, vecordieque, divina facta sibi vendicantis; qua enim verò non aliam pestem perniciosioris pijs hominibus repetiri.

Puerilis porro ætatis educationem præcipuum opus existimans, monebat, ut Christianam doctrinam puerorum gregibus, quoad ejus fieri posset, per se ipsi traderent, nec intermissio tam frugifero opere, neque aliis commisso. Ceterum neminem puerorum offenderent, irritarentve, sed ad veniam faciles in levioribus noxis conniverent. *Remittentes minas*, ut monet Apostolus; quo scilicet timida ætas alacrius salubrem capere discipulam. Adversus Magistratus Præpositosque Ecclesiasticos moderatione tenderent modestaque; neque ullis, quamvis ingentibus eorum delictis, atque injuriis lacessiti, cum eis ullo modo susceperent simulates. Ferendo enim & dissimulando magis quam obstitendo superiores vinci, si minus

H

ut

ut suam ipsi cortigant vitam, ac certè ut rem Christianam minus impediunt. Quocirca eos quasi suorum conatum, ac laborum patronos, in fructus emolumentique partem vocarent, quicquid boni perceptum esset, id illis, secundum DEUM, acceptum referentes. Ita demum Christi vineæ operarios plus adjuutorum defensorumque (si forte verbo aut facto ab alijs violarentur) aut certè minus advesariorum habituros.

Jam auctor erat humilitatis benignitatisque ministeria, non minus sæpè quàm libenter, exequendi: in valetudinarijs, publicisque ejus custodiae ægros ac vincios officii pietatis, corrogatarumque stipe, sublevandi; sed ita ut simul corporibus animisque curandis opera præberetur, inimicitias sedando, odia restringendo, tollendo lites, dissidentes ad pacem atque amicitiam adducendo. His quippe charitatis officiiis divinum amorem in animis nostris accendi, aliorum animos ad similia excitari facta; Dei servis ad rei Christianæ propagationem plurimum accedere fidei auctoritatisque. Præcipuè verò temere obloquentium rumores contemnerent, qui sæpè timidorum conatus frangunt atque debilitant. Extat de ea re egregiam præceptum P. Gaspari traditum, quod tale est: *Si tibi pia ministeria obeunt, ut sis, obtristent improbi, de illorum vocibus non magnopere laborabis; ne quis animadvertat, te hominum vocibus à Dei obsequio absterri, id vero laborabis. Nam quicumque talibus in rebus falsam infamiam, sermonisque hominum extimescunt, mundi verius quàm Christi milites sunt, utpotè quos humanus respectus magis moveat, quam divinus. Ad ultimum illud tibi antiquissimum esse volo, ut memor te Societatis JESU membrum esse, omnibus in factis, dictisque tali capite & corpore dignis existas. Hæc ex monitis faciliè apparet, non modò quàm sedulo, setioque Franciscus socios exemplis pariter & præceptis, ad omnem prudentiæ ac sanctitatis excoletet laudem: verum etiam quàm valde omnibus in rebus Xaverij & Ignatij sensus inter sese congruerent, quippe cum eodem tempore (et si infinito propemodum locorum intervallo distincti) Ignatius in Italia Socijs præciperet, Franciscus in India. Sed videlicet unus atque idem*

spiritus illa utriusque dictabat, utrobique Societatem ad certam formam disciplinam, caelestemque ambobus prudentiam inspirans. Nihilò autem prudentior Xaverius in præcipiendo quàm in regendo fuit: Quippe ubicunque locorum esset, à Præpositis Societatis subinde omnibus de rebus certior fieri volebat; cunctisque incommodis non secus medebatur ac si adesset præsens. Nam decedens imperabat eis, ut ad se certis temporibus literas mitterent, quibus literis Sociorum tum veterum, tum recentium numerum, genera, facultates, exponerent: nimirum quibus virtutibus præditi, quibus doctrinis & artibus exculti, quibus addicti ministeriis, quas ad res maximè nati aptique viderentur, quæ in unoquoque cupiditas conservandorum animorum emereret, quos quisque ferret fructus, quibus urgeretur angoribus, quibus molestiis, ac morbis tentaretur, premereturque.

Demum (adeò in rebus etiam minimis attentus erat ac diligens) de domesticis famulis, ac servis, de ære alieno, talibusque rebus fieri se jubebat certiorum. Deque singulis vel personis vel rebus, utcumque res posceret, per literas præcipiebat. Nec mandasse contentus, quid facto opus foret, simul imperabat Præpositis, ut ad se quam primum scriberent, an sibi quisque mandata curasset, ut scilicet hoc illis imperium curam acueret exequendi mandata. Ceterum et si ultimas Orientis terras perlustrans in barbararum Gentium conversionem incumberet totus: tamen immensa Oceani spatia remensus Socios suæ fidei creditos idemdem revisebat, ratus sibi pro suo duplici manere partiendas curas, ut sic adesset alienis, ut non deesset suis. Singulati utique industria ac virtute perfecerit, ut si spectes quantum Christi cultum propagaverit, nullum spatium de Societate cogitandi habuisse: sin autem quantopere Societatis res curarit consideres, nihil aliud aut egisse, aut agere potuisse videatur. Hæc Nurfellinus.

